

UPA 2023/36: Atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut Kalaallit Nunaata ilanngunneqarnissaanik matumalu aalajangiiffigisassatut Siunnersuutip akuerineqarnerata kingunitsianngua tamatuma sulissutigineqalernissaa aallartinneqaqqullugu Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

Inatsisartunut ilaasortamit A sii Chemnitz Narupimit saqqummiunneqartoq, Inuit Ataqtigiit

pillugu

Inatsisinut Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneernejarneranut

ISUMALIUTISSIISUTAA

Inatsisinut Ataatsimiititaliap suliarinninnermini ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Aqqalu Jerimiassen, Atassut, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq A sii Chemnitz Narup, Inuit Ataqtigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Mala Høy Kúko, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit

Ulloq 9. novembari UKA2022-p nalaani siullermeerinninnerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa.

1. Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut Kalaallit Nunaata ilanngunneqarnissaanik suliaqarnissamik Naalakkersuisut aalajangiiffigisassatut siunnersuutikkut peqquneqarput.

Atorfimmi peqquserlunneq inuit tamat oqartussaaqataaneranni ingerlatsivinnik naleqartitanillu innarliinermigut inuiaqtigiit patajaattumik isumannaatsumillu

ingerlanerannut annertuumik kinguneqarsinnaasoq siunnersuuteqartup tunngavilersuutimini innersuussutigaa.

Kiisalu nunatsinni ukiuni makkunani tulliuuttunilu aatsitassarsiornermi, erngup nukinganik nukissiuuteqarnermi, suliffissuaqarnermilu suliniuteqarnermi aammalu sanaartorerup iluani suliassanik annertuumik amerlanernik suli isummerfigisassaqaqtugut siunnersuuteqartumit innersuussutigineqarpoq. Taamaalillunilu atorfimmi peqquserluttoqarsinnaanerata annertusiartorsinnaanerani atorfimmi peqquserlunnissamik pinaveersaartitsinissamut akiuinissamullu aammalu tamanna siunertaralugu aaqqissuussaanaatta ersarissuujuarnissaanut ineriartortinnissaanullu akisussaaffipput annertunerulerpoq.

Atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut anguniakkat qulakkeernissaanut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat sakkussatut pingaartutut siunnersuuteqartup isigaa.

Isumaqatigiissutikkut anguniakkat isumaqatigiissummilu kapitalit ataasiakkaarlutik pingaarnertut imarisaat siunnersuutip tunngavilersuutitaani erseqqinnerusumik nassuiaatigineqarput.

2. Naalakkersuisut akissuteqaataat allannguutissatullu siunnersuutaat

Atorfimmi peqquserlunneq assut imaannaanngitsutut isigigitsik, taamaattumillu aalajangiiffigisassatut siunnersuutikkut siunertarinqartoq tapersorsoritsik Naalakkersuisut akissuteqaatiminni oqaatigaat.

Naalakkersuisulli erseqqissarpaat isumaqatigiissummut ilanngunnerinnakkut atorfimmi peqquserlunnermik akiuisoqarsinnaanngitsoq aammalu ilaatigut isumaqatigiissummut ilanngunnissaq annertuumik piareersaataasumik suliaqarnissamik pisariaqartitsimmat ilaatigullu nalunaarutinik il. il. suliaqarnissamut sulisunik aningaasanillu immikkoortitsinissamik nassataqassalluni.

Taamaattumik Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut ilanngunnissamik qinnuteqanngikkaluarluni atorfimmi peqquserlunninnissap aalajangersimasumik aamma aaqqissukkamik sulissutigineqarnissaa Naalakkersuisut anguniarpaat.

Naalakkersuisut tamanna tunngavigalugu **allannguutissatut siunnersuut** una saqqummiuppaat:

”Atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut suut aalajangersimasut iliuserineqassanersut pillugit ataatsimoorussamik sulissuteqartoqarnissaa, Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik, Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.”

Atorfimmi peqquserlunnerup akiorneqarnissaanut periusissiaq siunnersuutigineqartoq pillugu Naalakkersuisut paasissutissiissutigaat Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaanni qitiutinneqartut assingannik pingaarnertut imaqqassasoq.

Tamatuma saniatigut misissuinerit ingerlanneqareersimasut marluk, nunatsinni atorfimmi peqquserluttoqarsinnaaneranut illersornissap sutigut nukittorsarneqarnissaata suussusersinissaanut peqataaqataasut, Naalakkersuisunit innersuussutigineqarput¹. Taamaattumik atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut periusissiamik ataatsimoorussamik suliaqarnissami misissuinerit nutaat arlallit pisariaqanngitsut Naalakkersuisut nalilerpaat.

Tamatuma peqatigisaanik atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaa siunertaralugu suliniutit pingaarutillit arlallit piviusunngortinneqarsimasut Naalakkersuisut tikkuarpaat, taakkunungalugu ilaatigut ilaapput pissutsinik eqqunngitsuusorisanik ilisimatitsisarnermik aaqqissuussinermik aamma Namminersorlutik Oqartussat sulisuini atorfimmi peqquserlunneq akiorniarlugu politikimik atuutsitsilerneq kiisalu tamanut suliarinnittussarsiuussisarneq aammalu aningaasanik peqquserluutinik malunnarunnaarsaasarneq pillugit inatsisit.

3. Siunnersuutip aningaasatigut kingunerisassai

Siunnersuutip atuutsinneqalernissaata aallarniutaasumik nassatarissavaa Kalaallit Nunaannut nangaassutip atorunnaarsinneqarnissaa siunertaralugu naalaffimmi oqartussaasunut saaffiginninnissaq taassumalu kingunerissallugu atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut Kalaallit Nunaata ilanngunera. Tamatumunnga allaffissornikkut sulisunut aningaasanullu atugassat AC-p ataatsip ukioq kaajallallugu ¼-ia qaangernagu naleqartussatut siunnersuuteqartumit tagginneqarput.

¹ Integritetsstudiet fra 2021 og GAP analysen, som Transparency International Greenland udarbejdede i 2015 i samarbejde med Grønlands Erhverv og Grønlands Råd for Menneskerettigheder.

Atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaata nunatsinnut atuuttussanngortinneqarnerata aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kingunerisassaanut missingiummik tunngavilersukkamik akissuteqaatiminni saqqummiusseqqullugit Naalakkersuisut siunnersuuteqartumit kaammattorneqarput.

Isumaqatigiissutip akuerineqarnerani suliniutit suut Naalakkersuisunit, Inatsisartunit, kommuninit namminersorlutillu inuussutissarsiuteqartunit atulersinneqassanersut apeqqaataassammata aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai eqqoqqissaartumik nalilernissaat ajornakusoortoq Naalakkersuisut akissuteqaatiminni paasissutissiissutigaa.

4. Ataatsimiititaliamut saaffiginnissutit

Aningaasaqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoq 13. februaarip 2023-mi ataatsimiititaliamut saaffiginnissuteqarluni Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat tamatumunngalu tunngaviusoq eqqaasitsissutigaa.

Naalakkersuisut saaffiginnissummi erseqqissaatigaat; isumaqatigiissutip akuerineqarnera allaffissornikkut suliassaqaqarnerulersitsisinnaasoq, soorlu piffissakkaartumik nunani tamalaani oqartussanut nalunaarusiortarnerit imaluunniit nalunaarutiginninnerit ingerlasarneranni peqataasaarnerit (suleriesutit peqataasut isumaqatigiissummik innersuussutaanillu atuutsitsilernerimi nalunaarusiortarnissaannut tunngasut). Nalunaarutiginnittarnermut misilittakkavut malillugit ingerlatsiviup mikivallaarnera piffissarujussuarmik atuiffiusinnaasartoq aammalu pissusiviusut atukkavut pinnagit suliassaqaqarfiup pisortatigoortunut tunngasortai nalinginnaasumik ukkatarisarlugit. Aarlerinaataasoq tassaasoq, inassuteqaatit nunani annerusuni peqquserluffiunerusuni sunniuteqarluarsinnaasut, kisianni nunatsinni annikitsuinnarmik peqquserluffiusartumi pingaaruteqanngitsut atuutsilernissaannut isumalluutinik atuilersinnaanerput.

Tamatumunnga taarsiullugu Naalakkersuisut siunnersuutigaat ilungersunartut naapittakkavut pakkerniarlugit iliornissamut pilersaarusiortoqassasoq. Naalakkersuisut suliqaqarnissamut tassunga siunnersuutit naalaarusuttorujussuui. Assersuutigalugu iliuusissanut pilersaarut pisortat aningaasaqarnikkut ingerlatsiviini nakkutiginninnermut suleriaatsit pitsanngorsarneqarnissaannik, aalajangiinissamut suliat ingerlaneranni paasiuminarnerulersitsininissamik imaqassaaq. Taamaaliornermi suliniutit peqquserlunnerit akiorniarneqarnerannut tunngatillugu suliassatigut naapertuunnerulissapput.

Tassunga atatillugu Naalakkersuisup oqaatigerusuppaa pissutsinik eqqunngitsuusorisanik ilisimatitsisartut illersorneqarnissaat pillugu inatsisissatut siunnersuummik

Naalackersuisut 2023-mi ukiaanerani ataatsimiinnermi saqqummiussinissaq sulissutigigaat. Pissutsinik eqqunngitsuusorisanik ilisimatitsisartut, assersuutigalugu pisortani imaluunniit namminersortuni peqquserlunnernik imaluunniit pissaanermik atornerluinermik uparuaasut inatsisitigut inissisimanerisa aammalu inatsisitigut illersugaanerisa nukittorsarneqarnissaat siunnersuummi siunertaavoq.

Aningaasaqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisup allagaaa uunga isumaliutissiisummut ilanngussatut kakkiunneqarpoq.

5. Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Naalagaaffiit Peqatigiit atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut isumaqatigiissutaat Danmarkip 2006-imi peqataaffigilerpaa, tamatumani Kalaallit Nunaannut Savalimmiumullu atuutsineqarnissaa nangaassuteqarfialugu. Sumiiffinnut taakkununga nangaassuteqarneq suli atuuppoq, taamaammallu Kalaallit Nunaat ullumikkut isumaqatigiissummut tassunga ilaanngilaq.

Taamatuttaaq atorfimmi peqquserlunneq pillugu Europarådip eqqartuussisarnermut inatsimmut isumaqatigiissutaanut² (2002-mi Danmarkip peqataaffigiligaanut) aamma OECD'p peqquserlutsitsinermut akiuiniarnermut isumaqatigiissutaanut³ (2000-imi Danmarkip peqataaffigiligaanut) nangaassuteqarneq atuuppoq.

Ullumikkut nunat 189-t⁴ atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut ilaapput. Naalagaaffiit Peqatigiinnut nunat ilaasut qulinit ikinnerusut isumaqatigiissut peqataaffingilaat.

Aammattaaq Transparency International Greenlandip Sulisitsisut aamma Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit peqatigalugit isumaqatigiissummi aalajangersakkat Kalaallit Nunaannut qanoq sunniuteqarsinnaanerit aamma isumaqatigiissutip malissinnaanissaanut Kalaallit Nunaata suliniutit suut aallartittariaqarnerai erseqqissarlugit 2015-imi misissueqqissaanermik suliaqartitsisimanera ataatsimiititaliap maluginiarpaa.

² Europæisk strafferetskonvention om korruption af 27. januar 1999

³ OECD-konvention af 21. november 1997 om bekæmpelse af bestikkelse af udenlandske tjenestemænd i forbindelse med internationale forretningstransaktioner

⁴ 2021-p naalernerani

Misissueqqissaarneq taanna Naalakkersuisut akissuteqaatiminni aamma innersuussipput.

Isumaqatigiisummi aalajangersakkat Kalaallillu Nunaannut qanoq sunniutaanik paasisaqarnissamut misissueqqissaarneq atorluarneqarsinnaavoq, taamaammallu isumaliutissiisummut matumunnga ilanngussatut kakkiunneqarluni. Misissueqqissaarnermili kaammattuutit ataasiakkaat ullumikkut atuutsilerneqareersimanerat maluginiaqquneqarpoq.

Novembari 2020-minngaanniit Innarligassaanginnermut misissuinerminngaanniit innersuussutit ataatsimiititaliamittaaq maluginiarneqarput:

“Kalaallit Nunaat nunarsuarmioqatigiinnut annertusiartuinnartumik ilaalersimavoq aamma nunani tamalaani suleqatigiinnerni peqataalerluni aamma nunani tamalaani najoqqutassanik naammassinnilluni. Kalaallit Nunaat assersuutigalugu aalisarnermut tunngasuni MSC-mik meqqiliisarnermik aamma akileraartarnermut tunngasuni aallartillualereersimavoq. Iluanaarniarnissaq pillugu oqartussaaffimmik atonerluinerneq pillugu nunat tamalaat isumaqatigiissutaannik akuersineq tamatuma nanginneraniiginnarpoq.

Iluanaarniarnissaq pillugu oqartussaaffimmik atonerluineq pillugu NP isumaqatigiissutaata Kalaallit Nunaannut atulersinnissaanut inatsisitigut annertuunik akornutissaqanngitsoq naliliisoqarpoq. Tamanna isumaqatigiisummi piumasaqaatit naammassisinnaajumallugit annertunerusumik inatsisitigut nutarterisoqarnissaanik pisariaqartitsinngilaq, erseqqillunili isumaqatigiisummi innersuussutit aamma naammassineqassappata tamanna annertunerusumik suliniuteqarnissamik pisariaqartitsisoq. Iluanaarniarnissaq pillugu oqartussaaffimmik atonerluineq pillugu Europarådip pillaasarneq pillugu isumaqatigiissutip Kalaallit Nunaannut atulersitsineq aamma inatsisini annertuunik imaluunniit isumalluutitik pisariaqartitsisunik malittarisassanik nutaanik imaluunniit allannguinerneq pisariaqartitsissanngilaq. Inatsisit nutarternerinut atatillugu piumasaqaatit arlalissuit naammassineqareersimapput piumasaqaatillu ilai suliassaqarfiullutik Kalaallit Nunaannit suli tiguneqarsimangitsut, taamaattumik taakku naammassineqarnissaannut atulersinnissaannullu isumalluutit qulakkeernissaannut Danmarkki akisussaassalluni. OECD-p akiliilluni peqquserlutsitsiniarneq pillugu isumaqatigiissutaa aamma Kalaallit Nunaannut atulersinneqassappat, iluanaarniarnissaq pillugu oqartussaaffimmik atonerluineq pillugu NP isumaqatigiissutaanni nassaassaareersunik atulersitsinissamut annertuunik allanik piumasaqaateqartussaananani. Peqatigisaanik nalilerneqarluni isumaqatigiissutit

iluanaarniarnissaq pillugu oqartussaaffimmik atornerluinermut pitsaaliuilluni suliniutinik nukittorsaassasut taannalu ilusilersugaanerulersillugu, *Taamaalilluni innersuussutigineqarpoq isumaqatigiissutit taakku Kalaallit Nunaannut atulersinneqassasut.*”

6. Ataatsimiititaliap oqaaseqaatai inassuteqaataalu

Atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut nunat amerlanngitsut kisimik ilanngussimangillat. Isumaqatigiissummut Kalaallit Nunaata ilanngussimanginnera nunarsuarmioqatigiinnut takutitsinerlussinnaavoq, ima paasineqarsinnaalluni Kalaallit Nunaat atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanik akuersaartuusoq.

Taamaakkaluartoq Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat killilinnik isumalluutissaqarnera nassuerutaasinnaavoq, piffissakkuutaartumillu nalunaarusiortarnissamut isumalluutit annertuut atorneqartariaqartassasut isumaqatigiissutip atuutilersinneqarneratigut malitseqarsinnaalluni, aammalu innersuussutaasut atorluarneqarsinnaasut, nunani anginerusuni atorfimmi peqquserlunnerit atugaaneruffiini kisiannili nunami soorlu uagut nunatsinni annerusumik sunniuteqarnaviangitsut, atuutilersinneqarnissaannut isumalluutinik atuinissamut navianaateqarsinnaalluni.

Taamaattumik atorfimmi peqquserlunnginnissamut periusissiamik Naalakkersuisut suliaqaqqullugit peqquneqarnissaannik Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussipput.

Atorfimmi peqquserlunnginnissamut periusissiaq Naalagaaffiit Peqatigiinni ukkatarisassat assinginik imaqartinneqassasoq Naalakkersuisut paasissutissiipput.

Tamanna tunngavigalugu Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat Inatsisinut Ataatsimiititaliap taperserpaa.

Kalaallit Nunaat inuttussutsikkut mikigaluarluni imaangilaq atorfimmi peqquserluttoqarnissaanut navianaateqanngitsoq Inatsisinut Ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. Tassunga atatillugu atorfimmi peqquserluttarneq pissaanermillu atornerluisarneq pillugu Transparency International Greenland-ip innuttaasut akornanni misissuisimanera kingulleq pillugu pingaarnertut inerniliussat ataatsimiititaliamit

ernumanaatilittut nalilerneqarput (Global Corruption Barometer 2020 – Kalaallit Nunaanniit inernerit pingaarnerit⁵).

Taamaattumik atorfimmi peqquserluttarnerit pinaveersaartinnissaannut akiornissaanullu periusissiamik iliuusissatulluunniit pilersaarummik kisimi suliaqartoqassanngitsoq kisiannili aamma atuutilersitsinikkut nalilersuinikkullu malitseqartitsisarnissap qulakkeerneqarnissaa Inatsisinut Ataatsimiititaliamut pingaaruteqarpoq.

Taamaattumik Naalakkersuisut periusissiaminni suliniutaasut ataasiakkaat atuutilersinneqarnissaannut piffissaliisassasut ilutigisaanillu suliniutit naammassineqareersut (suli) tulluarnersut naammaginarnersullu naliliivigineqarnissaannut piffissaliisoqarnissaa ataatsimiititaliap isumaqatigiittup **kaammattuutigaa.**

Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat akuerisassanngorlugu innersuussutigaa.

⁵ Rapporten er vedlagt denne betænkning som bilag

Taama oqaaseqarluni isumaliutissiissummilu allassimasunik paasinnilluni
ataatsimiititaliap siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa.

Anders Olsen
Siulittaasoq
Siumut

Aqqalu Jerimiassen
Atassut

Asii Chemnitz Narup
Inuit Ataqaatigiit

Mala Høy Kúko,
Siumut

Harald Bianco
Inuit Ataqaatigiit

Inatsisinut Ataatsimiititaliaq /-Maani

Imm. 36 UKA2022/UPA2023 - atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut ilanngunnissaq pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut pillugu

Allakkat ulluat: 13-02-2023
Suliap nr. 2022 - 20050

Asakka Inatsisinut Ataatsimiititaliami ilaasortat

P. O. Box 1037
3900 Nuuk

Allagaqarninnut pissutaasoq tassaavoq, upernaakkut ataatsimiinnissaq qanillimmat, aamma immikkoortup matuma siuliani taaneqartup aappasaanerreqartussaanera.

Tel. (+299) 34 50 00

Fax (+299) 34 63 50

E-mail: oed@nanaq.gl

www.naalakkersuisut.gl

Akissuteqaammi aammalu allannguutissatut siunnersuummi saqqummiunneqartumi allassimasutut, Naalakkersuisut inuiaqatigiinni peqquserlunnermik akiuinissaq sukaterumavaat.

Akissuteqaammi oqaatigineqartutut, nunani tamalaani isumaqatigiissutip akuerineqarnera allaffissornikkut suliassaqaqarnerulersitsinnaavoq, soorlu piffissakkaartumik nunani tamalaani oqartussanut nalunaarusiortarnerit imaluunniit nalunaarutiginninnerit ingerlasarneranni peqataasarnerit. Nalunaarutiginnittarnernut misilittakkavut malillugit ingerlatsiviup mikivallaarnera piffissarujussuarmik atuiffiusinnaasarpoq aammalu pissusiviusut atukkavut pinnagit suliassaqaqarfiup pisortatigoortunut tunngasortai nalinginnaasumik ukkatarisarlugit. Aarlerinaataasoq tassaavoq, inassuteqaatit nunani annerusuni peqquserluffiunerusuni isumaqarluarsinnaasut, kisianni nunatsinni annikitsuinnarmik peqquserluffiusartumi pingaaruteqanngitsut atuutilernissaannut isumalluutinik atuilersinnaanerput.

Tamatumunnga taarsiullugu Naalakkersuisut siunnersuutigaat ilungersunartut naapittakkavut pakkerniarlugit ilionnissamat pilersaarusiortoqassasoq. Naalakkersuisut suliaqarnissamat tassunga siunnersuutit naalaarusuttorujussuuai. Assersuutigalugu iliusissanut pilersaarut pisortat aningaasaqarnikkut ingerlatsiviini nakkutiginninnermut suleriaatsit pitsanngorsarneqarnissaannik, aalajangiinissamat suliat ingerlaneranni paasiuminarnerulersitsinissanik imaqassaaq. Taamaaliornermi suliniutit peqquserlunnerit akiorniarneqarnerannut tunngatillugu suliassatigut naapertuunnerulissapput.

Tassunga atatillugu oqaatigerusuppara Naalakkersuisut 2023-mi ukiaanerani ataatsimiinnissamat pissutsinik eqqunngitsuusorisanik ilisimatitsisartut illersorneqarnissaat pillugu inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussinissaq sulissutigigaat. Pissutsinik eqqunngitsuusorisanik ilisimatitsisartut, assersuutigalugu pisortani imaluunniit namminersortuni peqquserlunnernik imaluunniit pissaanermik atonerluinermik uparuaasut inatsisitigut inissisimanerisa aammalu inatsisitigut illersugaanerisa nukittorsarneqarnissaat siunnersuummi siunertaavoq.

Inatsisinut Ataatsimiititaliaq immikkoortumut imaluunniit Naalakkersuisut isumaannut apequtissaqarpat, soorunami attavigineqarsinnaavunga.

Inussiarnersumik inuulluaqquillunga

Naaja H. Nathanielsen

Naaja H. Nathanielsen

Naalagaaffiit Peqatigiit
peqquserlulluni iluanaarnia-
nermik akiuiniarneq pillugu isu-
maqatigiissutaa Kalaallit Nunaannut
atuuttussangortinneqarnissaanut
Kalaallit Nunaannut unammilli-
gassat suussappat?

**APEQQUTINIK PINGAARUTILINNIK QULAAJAANEQ, INUIT PISINNAATITAFFIINUT
KALAALLIT NUNAATA SIUNNERSUISOQATIGIIVI, SULISITSISUT AAMMA
TRANSPARENCY INTERNATIONAL GREENLAND SINNERLUGIT SULIAQ.**

IMAI

SIULEQUT

3

3. ISUMAQATIGIISSUTIP
PITSAALIUNERMIK
SULINIUTIGINEQARTUSSATUT
PIUMASAQAATAI

5

7. PIGISANIK
NALILINNNIK
UTERTITSINEQ

24

1. SIULEQTSIUSSAQ

4

5. IJUUTSIT SUUT
PINERLUNNERTUT
ISIGINEQARNERI
INATSISINILLU ATORTITSINEQ

18

8. TEKNIKKIKKUT
IKIINEQ AAMMA
PAASISSUTISSANIK
PAARLAASSEQATIGIINNEQ

26

2. ISUMAQATIGIISSUTIP
AALLAQQAATAANI
NALINGINNAASUTULLU
AALAJANGERSAGAI

5

6. NUNANIK ALLANIK
SULEQATEQARNEQ

23

9. INERNILIUSSATUT
OQAASEQAATIT

26

SIULEQUT

Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi november 2014-imi aalajangerput tapiissuteqarfiginiarlugu, Sulisitsisut Transparency International Greenlandillu Naalagaaffiit Peqatigiit peqquserlulluni iluanaarniarneq akiorniarlulugu isumaqatigiissutaannut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni pissutsit piviusut aallaavigalugit sutigit amigateqartoqarneranik misissuinissamik (GAP analyse) qinnuteqaataat. Aalajangiinermi tassani siunertaavoq, Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit aammalu inuiaqatigiinnit avataaniittunit ilisimaneqalissasoq, Naalagaaffiit Peqatigiit peqquserlulluni iluanaarniarneq akorniarlugu isumaqatigiissutaat Kalaallit Nunaannit malinneqarsinnaassappat unammilligassat annerpaat suusanersut. Tamanna aqqutigalugu paasineqarsinnaalissaaq, Kalaallit Nunaanni peqquserlulluni iluanaarnermik akiuniarneq suliniutit suut iluaqutigalugit pitsaanerulersinneqarsinnaassanersoq.

Peqquserlulluni iluanaarniarneq inuiaqatigiinni aalaakkaassusermut isumannaassusermullu annertuumik kingunerlutsisisinnaavoq, demokratiskimik ingerlatsiffiusumi aqutsisoqarfiinik naleqartitaanillu, ileqqorissaarnikkut naleqartitaanik naapertuilluarnemillu innarliinermigut, taamaalillunilu piujuartitsisumik ineriartornissamut naalagaaffimillu inatsisinik tunngaveqarluni naalakkersueriaaseqarnermut ulorianartorsortitsisinnaalluni. Taamaalilluni aamma peqquserlulluni iluanaarniartarnermit inuit sorpassu-artigit pisinnaatitaaffii aammalu nukittuumik ingerlatsiffiulluurtumillu inuussutissarsutitigit ineriartortitsineq sunnerneqarsinnaapput. Tamakku peqquutigalugit naapertuuppoq Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit, Kalaallit Nunaanni Sulisitsisut Peqatigiifianit Transparency International Greenlandimiillu kissaatigineqarsimammat, isumaqatigiissutip Kalaallit Nunaannut qanoq pingaaruteqartigina qulaajaaffigineqassasoq aammalu maannangaaq takussutissiarineqassasoq, isumaqatigiissummik eqquutsiniassaguni Kalaallit Nunaat sunik suliniuteqartariaqassanersoq.

1. SIULEQUTSIUSSAQ

Naalagaaffiit Peqatigiit Peqquserlulluni Iluanaarniarneq Akiorniarlugu Isumaqatigiissutaat (FNKK) Naalagaaffiit Peqatigiit Ataatsimeersuarneranni 31. oktober 2003 akuersissutigineqarpoq, Danmarkimillu isumaqatigiissut atsiorneqarpoq 10. december 2003. Atsiornermi Danmarkip isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut nangaanartoqartillugu nalunaarutigaa, tamannalu isumaqarpoq isumaqatigiissut aatsaat Kalaallit Nunaannut atuuttussanngortinneqarsinnaasoq, tamanna Kalaallit Nunaannit aalajangiunneqarpat.

Ukiuni kingulliunerusuni arlaleriarluni isumaqatigiissutip Inatsisartuni oqallisigineqarnissaa siunnersuutigineqartarpoq. Taamaattuttaaq Inatsisartut 2014-imi ukiaanerani ataatsimiinneranni, 2014-imi qinersisoqarnissaa suli nalunaaruteqartoqanngitsaq, uunga killikkaluarpoq *Atorfimmi peqquserlunnerup akiornissaanut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut Kalaallit Nunaata ilanngunneqarnissaa Naalakkarsuisut sullisuteqarnissamik peqquneqarnissaat* pillugu siunnersuut Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ataatsimiititaliami suliareqqinneqartussatut inner-suunneqarluni.

Isumaqatigiissut ullumikkut nunanit 173-iniit atuutilersinneqarnikuvoq taamaallillunilu Nalaagaaffiit Peqatigiit iluani isumaqatigiissutit siaruarsimanerpaat akornanniilluni, naak nunanit ilaasortaffiusunit tamanit tamakkiisumik atuutilersitsisoqarnissaanut aqut suli takigaluartoq.

Isumaqatigiissummi siunertaavoq:

- peqquserlulluni iluanaarniarnerit pitsaaliorniartarlugit akiorniartarlugillu suliniutinik angusaqarfiunerusumik siuarsaanissaq nukittorsaanissarlugu
- nunat assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnermik teknikkikkullu ikioqatigiinnermik siuarsaanissaq, ajornannginnerulersitsinissaq tapersersuinissarlugu
- pisortat suliassaataannik pisortallu pigisaannik innarligassaannngitsumik, akisussaassusilimmik, pitsaasumillu ingerlatsinissamik siuarsaanissaq.

Isumaqatigiissummi pingaarnertut sammeneqarput peqquserlulluni iluanaarniarnermik pitsaaliuineq, pinerluttuleneq, tassunga ilaatillugu pinerluttoqarsimaneramik paasinianeq eqqartuussisuutigooortitsinerlu, nunat assigiinngitsut akornanni suleqatigiinneq kiisalu unioqqutitsinikkut iluanaarutinik tiguseqqusiunnaarneq, arsaarinnikkallarneq, arsaarinninneq utertitsinerlu. Isumaqatigiissut kapitalinut 8-nut agguataagaavoq, taakkunani imarisaani pingaarnerutit immikkoortukkuutaartunngorlugit saqqummiunneqarlutik.

Taamaattumik aamma matumuuna isumaqatigiissutip misissuiffigineqarnerani taamatut immikkoortunut agguataarisimaneq tunngavigineqassaaq nassuiarneqassarlugu, immikkoortut taakku iluani pisussaaffinngortussanik eqqut-sitsisinnanissamat Kalaallit Nunaat qanoq piareersimatiginersoq. Misissuineq isumaqatigiissummi kapitalit malillugit ingerlanneqassaaq.

2. ISUMAQTIGIISSUTIP AALLAQQAATAANI NALINGINNAASUTULLU AALAJANGERSAGAI

Isumaqtigiissutip kapitalit siullianni (im-mikkoortut 1-4) sammineqarput isumaqtigiissutip siunertaa atuutsinneqarfialu. Kapitalimi tassani aamma isumaqtigiissummi taaguutit pingaanerit nassuiarneqarput, kisianni peqquserlulluni iluanaarniarneq qanorpiaq paasisariaqarnerisooq nassuiarneqarnani.

Nassuiarneqartuni amerlasuutigut pineqarpoq oqaaseq *tjenestemand*, oqaasermi taanna pingaaruteqarpoq, peqquserlulluni iluanaarnissaq siunertarlugu iliuuserisaaq kimut sammitinneqarneranut, isumaqtigiissut malillugu peqquserlulluni iluanaarniarnerit isigineqassaguni. Isumaqtigiissut malillugu tjenestemandip qanoq paasisariaqarnera kingusinnerusukkut sammineqarumaarpoq. Im-mikkoortoq 4-mi aamma pineqarpoq naalagaaffiit naaminersortuunerisa iller-

sortariaqarnerat ataqqisariaqarnerallu, aammalu naalagaaffiup suulluunniit pinsinnaatitaaffiginngikkaa, naalagaaffiup allap nunataani eqqartuussivilersuussisalluni imaluunniit iliuuseqassalluni, nunap allap taassuma naalagaaffittut inatsisai naapertorlugit taamaallaat nunap oqartussaqaarfiinit iliuuserineqarsinnaasunik. Tunngaviit tamakku aamma ilisimaneqarput *Killeqarfiit akimorlugit aaqqissugaasumik pinerlunniartarnermik akiuiniarneq pillugu Naalagaaffiit Peqatigiit Isumaqtigiissutaat 15. november 2000-meersumi* (aamma Palermo-mi Isumaqtigiissutitut ilisimaneqartoq). Palermo-mi Isumaqtigiissut taassumunngalu ilassut Kalaallit Nunaanut atuutuilersinneqarsimangillat. Aalajangersagaq taanna kisimi FNKK-mi Palermo-mi Isumaqtigiissutimilu assigiis-

sutaanngilaq, taamaattumillu isumaliutiginetartariaqarpoq aamma Palermo-mi Isumaqtigiissut Kalaallit Nunaanut atuutuilersinneqassannginnerisooq¹.

Aalajangersakkat nunat ilaasortaasut inatsiseqarnerannut piumasaqaatitaqanngilaq.

Iliuuserisassatut innersuussutit

- Palermo-mi Isumaqtigiissutip Kalaallit Nunaanut atuutuilersinneqar-nissaa

¹ Palermo-mi Isumaqtigiissut toqqaan-nangikkaluamik tunngavileeqataasuuvooq Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinnermut inatsisimmi § 93-ip atuutuilersinneqarneranut, takuuk Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqar-neq pillugu isumaliutissiisut 1442/2004, qupp. 790-791.

3. ISUMAQTIGIISSUTIP PITSAALIUNERMIK SULINIUTIGINEQARTUSSATUT PIUMASAQAATAI

3.1 TAMAKKIISUMIK ISIGINNITTUMIK SIUNERTAT SULINIUTISSALLU

Isumaqtigiissutip kapitalit ilaata imarivai aalajangersakkat assigiinngitsut, naalagaaffiup qanoq ililluni peqquserlulluni iluanaarniarnermik pitsaaliuissarneranut tunngassut. Peqquserlulluni iluanaarniarneq sunniuteqarnerpaamik pitsaaliorneqarsimassaaq, peqquserlunnissamut periarfissat annikinnerpaaffissaminiilersimappata, sapinngisamik annertunerpaamik ammasumik akisusaassuseqartumillu ingerlatsisoqalersimappat aammalu innarligassaangisuseq sunniuteqarluartunik inatsisitigut sinakkuteqartitsinikkut siuarsarneqarpat, aammalu pisortat isumaginnittoqarfiini,

namminersortut suliffeqarfiutaanni inuiaqtigiinnilu sulinaqtigiiffinni suliniutiginetartut tapertariittumik ingerlappata.

Immikkoortoq 5-imi pineqarput pitsaaliuinnermut pingaarnertut anguniagassat suliniutissallu. Kapitalip sinnerani (immikkoortut 6-14) takussutissiunneqarpoq, qanoq tamana iliuuseqarfigineqarsinnaanersooq.

Isumaqtigiissutip immikkoortoq 5-iani naalagaaffik pisussaatinneqarpoq peqquserlulluni iluanaarniarneq pitsaaliorni-arlugu politikkeqassasoq suleriaaseqassasorlu. Tassani naalagaaffik piumasaqarfigineqarpoq:

1. ineriartortissagai piviusunngortissagaalu imaluunniit ataannartissagai peqquserlulluni iluanaarniarneq akiorni-arlugu politikkit sunniuteqarluartut ataqatigiissaakkallu, inuiaqtigiit akuutinneqarnerannik siuarsaasut naalagaaffiillu inatsisiniik tunngaveqarluni ingerlatsinernik aammalu pisortat suliassaannik pisortallu pigisaannik, innarligassaangissusermik, ammasumik akisusaassusulimillu ingerlatsisariaqarneranik ersersitsisut;
2. anguniarsarissagaa peqquserlulluni iluanaarniarneq pitsaaliorni-arlugu suleriaatsinik sunniuteqarluarsinnaasunik plersitsinissaaq siuarsaanissarlu;

3. anguniarsarissagaa piffissaq aalajangersimasukkaartumik inatsisitigut maleruagassat allaffissornikkullu suliniutit nalilersortarnissaat, peqquserlulluni iluanaarniartarnerup pitsaaliornissaanut akiornissaanullu naammannersut;
4. pisariaqartinneqarnera naapertorlugu nunanik allanik suleqateqartarnissaq, soorlu nunat assigiinngitsut akornanni ingerlatanut suliniutinullu peqataanikkut

Immikkoortoq 5-imi peqquserlulluni iluanaarniartarnerup akiornarissaa pitsaaliornissaalu pillugit inatsisiliuussassat pineqanngillat, kisianni sammineqarlutik periusissat allat, peqquserlulluni iluanaarniartarnermik akiuiniarluni aaqqissuussanut innuttaasut peqataanerulernissaannut siuarsaasussat. Politikkit periutsillu taaku tunngavinnik makkuninnga ersersitsisusussapput:

- Naalagaaffik inatsisit tunngavigalugit naalakkersugaq
- Pisortat suliasaannik pisortallu pigisaannik eqqortumik ingerlatsineq
- Innarligassaangissuseq
- Ammasumik ingerlatsineq
- Akisussaassusilimmik ingerlatsineq

Qanorpiaq ilillutik nunat ataasiakkaat pisussaaffimmik taassuminnga piviusunngortitsissanersut aalajangersakkami eqqaaneqanngilaq. Aalajangersakkami siunertarinearpoq erseqqissaavigissallugu, naalagaaffiup isumaqatigiissut eqquutsinniarlugu suliaqarnermini suut nalinginnaasumik tunngavimmit atussanera. Sunili tamatigut atuuttussaavoq, suliniarneq **suniuteqarluartuusammaat**. Suliassat suliniutissalluunnit suut Kalaallit Nunaannit toqqarneqassanersut toqqarneqarsinnaanersulluunnit, isumaqatigiissuttip immikkoortuini allani allaaserineqarput.

Aamma oqaatigineqassaaq qulaani taaneqartuni imm. 2)-3) taamaallaat piumasarineqarmat iliuuseqarnissaq "anguniarsarissagaa", aamma imm.. 4) pisussaaffillivoq isumaliutigineqassasoq, nunat tamalaat akornanni ingerlatanut suliniutinulluunnit peqataarusunnerluni.

3.2 ISUMAQATIGIISSUTIP PIUMASAQAATAI PITSAALIUNERMILIK SULIAQARNISSAQ, PAASITSINIAANISSAQ INNUTTAASUNILLU AKUUTITITSINISSAQ² PILLUGIT

Isumaqatigiissuttip immikkortoq 6-iani aalajangerneqarpoq, naalagaaffimmi ataatsimik arlariinnilluunnit oqartussaqaarfeqassasoq peqquserlulluni iluanaarniartarnermik pitsaaliuilluni ingerlatsinerup siulersorneqarfissaannik. Oqartussaaffiup taasuma oqartussaqaarfiilluunnit taakkua isumagissavaat:

- immikkoortoq 5-imi politikkit taaneqartut pilersissallugit;
- pisariaqartisineq naapertorlugu politikkinik taakkuninnga pilersitsiniarneq nakkutigissallugu ataqatigiissassallugulu. Oqartussaqaarfiit arlariit pitsaaliuinnermut politikkinik pilersitsinermit akuutinneqarpata ataqatigiissaarineq minnerunngitsumik pingaaruteqassaaq;
- peqquserlulluni iluanaarnermik pitsaaliuineq pillugu paasisimasaqarnerup annertusarnissaa siammarternissaalu, tassunga ilaatillugu aamma ilisimaneqarnissaa oqartussaqaarfiit sorliit peqquserlulluni iluanaarniartarnerup akiornarneranut pitsaaliornanullu tunngasumik suliaqartuunersut;
- suliakkiissummik taassumalu suliassartaanik naammassinissinnaanissamut pisariaqartitamik kiffaanngissuseqartitaanissaq aammalu isumalluutininik pisariaqartuninik atugasaqartinneqarnissaq

Aalajangersakkap nassuiaatitaani akuerineqarpoq peqquserlulluni iluanaarniartarner pillugu inatsisit malinneqarnissaannik isumaginnittoqarfik³ aamma pitsaaliuinnermik sulianut isumaginnittoqarfiusinnaasoq⁴.

² Oqaaseq *Innuttaasunik* atorneqarneqartillugu pineqarput inuit ataatsiakkaat aammalu eqimattaakkaalluunnit pisortat ingerlatsiviisa avataaniittut

³ FNKK immikkoortoq 36

⁴ Takuuk *Legislative guide for the implementation of the United Nations Convention against Corruption, Second revised edition 2012*, qupp. 21.

Danmark-imi taamatut atuuffeqarnissamat tulluartinneqartarpoq Naalagaaffiup Immikkut Ittumik Aningaasanik Nunanilu Al-lani Pinerlunnernut Eqqartuussissuserisua/Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet (SØK). Oqartussaqrarfiit allat tassaasinnaapput Finanstilsynet, Advokatsamfundet imaluunniit Inuusutissarsiutinut Aqutsisoqarfik (Erhvervsstyrelsen) (minnerunngitsumik pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaaneq pineqartillugu).

Kalaallit Nunaanni peqquserlulluni iluanaarniarqarsimaneraniq pasilliisoqartillugu misissueqquissaarneq Kalaallit Nunaata politimestereqarfiani aallartitarpoq. Taassuma saniatigut peqquserlulluni iluanaarniarnermik pitsaaliuineq, innuttaasunik akuutitsineq imaluunniit politikkinik suliniutiinillu assigiinngitsunik ataqatigiissaarineq pillugit Kalaallit Nunaanni allamik oqartussaqrarfimmik imaluunniit oqartussaqrarfinnik allanik akissusaasqarneranik takussutissaqanngilaq. Naak Danmarkimi isumaqartoqarsinnaagaluartoq Danmarkip FNKK'p immikkoortuanik 6-imik eqquutsitsiniarluni suliniuteqarneranut SØK oqartussaqrarfiutissallugu eqqortuusq, nalorninarsinnaavoq SØK-ip aamma Kalaallit Nunaanni taamatut suliaqarsinnaanersoq. SØK Kalaallit Nunaanni oqartussaqrarfiunngilaq, kisiannili oqartussaqrarfiulluni naalagaaffiup ataaniittoq, taamaattumillu pissusissamisoorsorinanngilaq SØK aamma suliniutinut Namminersorlutik Oqartussat ataanni oqartussaqrarfinnit akissusaaffigineqartunut ataqatigiissaarisuussagaluarpas. Peqquserlulluni iluanaarniarnermik suliarinnittoqassatillugu misissueqquissaarneq Kalaallit Nunaata politimestereqarfiata ataaniinnartariaqarpoq, kisianni suliniutit allat Kalaallit Nunaanni oqartussaqrarfinnit isumagineqartariaqarpat.

ILIUSSISATUT INNERSUUSSAT

- Misissorneqassaaq Kalaallit Nunaanni oqartussaqrarfiit sorliit peqquserlulluni iluanaarniarnernut pitsaaliorneqarneranik misissuiffigineqartarneranillu akissusaatinneqassanersut aammalu akissusaaffigalugit suliniutit assigiinngitsut sunniuteqarluartumik ataqatigiilersinneqartarnissaat.

Immikkoortoq 6 aamma immikkoortoq 10-mut, pisortat paasissutissaataannik pissarsisinnaanermut tunngasumut, atatillugu atuarneqassaaq. Pisortat ingerlatsinerat ammanerulersinniarlugu naalagaaffimmit iliuussat pisariaqartut ingerlanneqassapput, ilaatillugit, pissutsit atuuttut apeqqutaatillugit, aaqqisugaanermut, suleriaatsinut aalajangiarnermilu suliap inger-

lanneqartarneranut tunngasut. Isumaqatigiissummi pingaartit atut saqqummiunneqarpat Naalagaaffiup isumagisariaqagai suliniutissat assigiinngitsut pingasut:

- Suleriaaseqarneq imaluunniit malittarisassaqrarneq innuttaasup paasissutissanik pissarsisinnaanissaanut periarfissiisunik:
 - aaqqissuussaaneq, suleriatsinut naalagaaffiullu ingerlatsinerani aalajangiiniartarnerni periutsit pillugit
 - kikkunnut tamanut attuisumik aalajangiinerit imaluunniit aalajangiisoqarsimaneraniq uppersaatait pillugit, kisianni tassani eqqaamaneqassalluni inuit ataasiakkaat sulffiup avataani inuunerannik eqqissisimatitsinissamik aammalu paasissutissanik innunat ataasiakkaanut tunngasunik illersuinissaq
- Allaffisornikkut suleriaatsinik pisariillisaaneq, tamanna innuttasut aalajangiisarfiittut oqartussaqrarfinnut attaveqarnerannik oqilisassissappat
- Paasissutissanik tamanut saqqummiussineq, ilaatigut tassaasinnaallutik pisortat ingerlatsiviini peqquserlulluni iluanaarniarqarsinnaaneranik navianaatit pillugit piffissaq aalajangersimasukkaartumik nalunaarusiortarnerit

Illiutsini taakkunanii siunertaavoq pisortat ingerlatsiviini sullissinerup ammasumik ingerlanneqarnerata annertusaaviginissaa aammalu tamatuma kingunerisaanik ingerlatsivimmuut tatigininnerup annertusarnissaa. Suliniutigineqartup siunertaanik pitsanngorsaanaissaq malersorneqarallartillugu, aalajangersakkami piumasaaqatigineqanngilaq suliniummik aalajangersimasumik toqqaanissaq,. Taamaattumik naalagaaffiit ataasiakkaat namminnerluinnaq aalajangersinnaavaat, suliniutit sorliit imminnut tulluarnernersut.

Kalaallit Nunaanni siunertanik tamakkuninnga ikorfartuisutut inissisimapput pisortat ingerlatsinerat pillugu inatsit aamma pisortat ingerlatsineranni suliat ingerlanneqartarnerat pillugu inatsit. Taakku tunngaviatigut isumaqatigiissummik naleqquttumik eqquutsitsisutut oqaatigineqarsinnaapput, ombudsmandimut naammagittaalliorsinnaatitaaneq ilanngukkaanni. Ingerlatsiviit ilaannut allagaatinik takunnissinnaatitaaneq pillugu malittarisasat atuuttussaannngitsuutinneqarpat, assersuutigalugu aatsitassarsiornermut tunngasuni, imaluunniit naammagittaalliorsinnaatitaaneq peerneqarpat, tamanna isumaqatigiissummik

unioqquitsinerusinnaavoq. Aamma isumaqatigiisummut naleqqutinngitsutut isigineqarsinnaavoq, soqutigisanik allanik mianerinnippallaarneq pissutigalugu ammanerusumik ingerlatsinissamik isuma annikillisarneqarpat.

Aammami aalajangersagaq inuit pisinnaatitaaffiinut assigiiinngitsunut Kalaallit Nunaannut atuutsinneqartunut⁵ atattillugu atuarneqartariaqarpoq. Taakku paasissutissanik pissarsinnaanermik pisinnaatitaaffiliippat.

Kisiannili aalajangersakkami innuttaasut paasissutissanik pissarsinnaanermut qanoq periarfissaqartiginerannut apeqqut kisimi sammeneqanngilaq. Aamma nammineerluni iliuuseqartariaqarnermik imaqarpoq. Tassa imaappoq, oqartussaqaarfiit, inissisimaffitsik suugaluarpalluunnit, ammasumik ingerlatsineq annertusarniarlugu paasissutissanik saqqummiussisarneq ingerlattariaqarpat. Soorunami anguniartariaqarpoq taamatut paasissutissiinerit aamma pissarsiarineqarsinnaassasut aammalu paasiuminartuusariaqarlutik. Naalakkersuisut.gl paasissutissanik aallerfissaavoq, aamma paasissutissanik aallerfissat allat tassaapput kommuunit nittartagaat, akuttunngitsumik nutaarsiasanik ilaartorneqartartillutik. Naatsorsuutinik, aningaasaqarnermut missingersuusianik ukiumoortumillu nalunaarusia-

⁵ Assersuutigalugu Europami inuit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiisummi immikkoortoq 10.

nik il.il. Namminersorlutik Oqartussanut imaluunnit kommuuninut pisortallu suliffeqarfiutaannut pisortat ingerlatsinerannut atasunut tunngasunik saqqummiussinerit aamma paasissutissanik aallerfissaapput. Kisianni tamatigut paasissutissat aalajangersimasumik nutarsarneqarneq ajorput⁶, imaluunnit nittartakkat tamanut atoruminartuusaratik, assersuutigalugu innarluutilinnut.

INNERSUUSSUT

- Naak inatsisitigut sinaakkutit isumaqatigiisummik naammassinnittutut isikkoqaraluartut innersuussutigineqarpoq Kalaallit Nunaata sapinngisamik annertunerpamik qularnaassagaa, ingerlatsiviit tamarmik ingerlaavartumik nammineerlutillu ingerlatatik paasiuminarsakkamik saqqumiuttasagaat, paasissutissat inuiaqatigiinni kikkunnit tamanit pissarsiarineqarsinnaaqqullugit.

Immikkoortoq 13-imi paasissutissanik pissarsinnaaneq nangillugu sammeneqarpoq, tassani aalajangerneqarluni naalagaaffik nalequttunik iliuuseqassasoq qulakkeerniarlugu, inuiaqatigiit ilanngullutik peqquserlulluni iluanaarni-

⁶ Assersuutigalugu Qeqqata Kommuniata nittartagaa 1. april 2015 alakkaraanni takuneqarsinnaavoq kommunalbestyrelsen 2014-imi ataatsimiiffissai, takuuk <http://www.qeqqata.gl/Politik/Kommunalbestyrelse/tabid/314/Default.aspx> (alakkarneqarpoq 1. april 2015)

artarnermik pitsaaliuinnermut akiuiniarnermullu peqataanissaat. Taamatut ingerlataqarnermi aamma siunerfiussaaq, inuiaqatigiit peqquserlulluni iluanaarniartarnerup nassaassaanera, suut tamatumunnga peqquaaneri aammalu peqquserlulluni iluanaarniartarnerup ilungersunartuunera peqquserlulluni iluanaarniartarnerup navianaqutai pillugit annerusumik ilisimasaqalernissaat. Immikkoortoq 13, imm. 1-imi tamatuma qanoq iliuuseqarfigineqarsinnaaneranut assersuutit arlariit saq-qummiunneqarput:

- aalajangiiniartarnermi ammasumik ingerlatsineramik pitsaanerulersitsineq tamatumunngalu inuttaasut peqataasinnaanerannik siuarsaaneq;
- innuttaasut pisariitsumik paasisutissanik pissarsisinnaanerannik qulakkeerinnineq;
- tamanut sammisumik paasisitsiniaanermik ingerlataqarneq, ilaatigut peqquserlulluni iluanaarniarnerup akuersaerneqanginnissaanut qulakkeerinneqataasumik kiisalu inuttaasunut sammititanik ilinnusiat, taakkununnga ilaatillugit atuarfinni ilisimatusarfinnilu atuarsimasassanut ilaatitassat;
- peqquserlulluni iluanaarniartarneq pillugu paasisutissanik ujartuisinnaanermik, pissarsisinnaanermik, saqqummiussinnaanermik siammarterisinnaanermillu pisinnaatitaaffimik ataqqinnineq, siuarsaaneq illersuinerlu

Immikkoortoq 13, imm. 2-mi piunasaqaataavoq naalagaaffik iliuuseqassasoq innuttaasut periarfissikkumallugit pinerluttuliornermik pasitsaassaqaartilluni nalunaarutiginnissinnaanermik, tassunga ilanngullugu kinaassutsimik isertuussilluni.

Immikkoortoq 10-mi ammasumik ingerlatsinissaq pillugu oqaaseqaatigineqartut aamma immikkoortoq 13, imm. 1-imit tunngasuteqarput. Taakkununnga tapiillullugu naalagaaffik kaammattorneqarpoq suliniutigeqqullugu, peqquserlulluni iluanaarniartarnermut tunngasut kikkunnut tamanut sammisumik paasisitsiniaanermut ilanngunneqassasut.

Oqartussaqaarfiit namminneq tamakkuninnga ingerlataqanngipata, tamanna pisinnaavoq naalakkersuisutiguunngitsumik suliniaqatigiiffiit suliniutaannut aningaasanik tapiissuteqarnikkut. Ullumikkut aningaasanik immikkortitsisoqarnikuunngilaq, peqquserlulluni iluanaarniartarnermik akiuiniarneq pillugu paasisitsiniaanermut immikkut atugassianik, kisianni naalakkersuisutiguunngitsumik suliniaqatigiiffiit periarfissaqarput paasisitsiniaanisamat tapiiffigineqarnissaminnut, assersuutigalugu *Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivii*⁷ aqutugalugit. Ilinniarneqarsinnaasut, imaluunni ilinniakkap imai pillugit inatsis, peqquserlulluni iluanaarniarnermut tunngasunik toqqaan-

⁷ Paasisitsiniaanermut tapiiffigineqarnissamat periarfissaq alla unaavoq, takuuk *Aningaasanoorutit ilaannit iluanaarutinit agguassisarneq pillugu Inatsisartut Inatsisaat nr. 10, 22. november 2011-meersoq*

nartumik innersuussingillat, kisiannili demokratiskiusumik peqataasinnaanermut inuiaqataassuserlu pineqarput.⁸

Taamaattumik toqqaannanngikkaluamik arlariitsigut tamanut sammisumik paasisitsiniaanermik ingerlataqarsinnaaneq periarfissaqarpassippoq, tamakku sulianut aalajangersimasunut tunngatillugu eqqumaffigilluaraanni.

Aqutsisoqarfinni maannakkorpiaq peqquserlulluni iluanaarniartarneq pillugu paasisitsiniaassamaartoqarneranik ersiuteqanngilaq. Maleruagassiat ataasiakkaat, soorlu qanittukkut Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfimmut taassumalu ataani suliffeqarfinnut Kalaallit Nunaaniittunut atuuttusiat⁹ eqqaassanngikkaanni, pisortani atorfillit peqquserlulluni iluanaarniarneq pillugu qanoq iliuuseqartarnissaat pillugu malit-tarisassaliortoqarnikuunngilaq. Sermitsiaq oktober 2014-imeersoq malillugu Kommuneqarfik Sermersuup¹⁰ nittartakkani aqutugalugu nalunaarutigisimavaa, peqquserlulluni iluanaarniartarneq akiorniarlugu politikki akuersissutigineqarsimasooq. Politikki taanna kommunip nittartagaani imaliallaannaq takuneqarsinnaanngilaq, oqaaseq *peqquserlunneq* atorlugu imaluunniit kommunimi politikkit allattorsimaffianni ujaasigaluaaraanni.

Taamaalilluni pisortani atorfillit inuiaqatigiilluunniit paasisaqaarfiginnaanngilaq, aqutsisoqarfimmit peqquserlulluni iluanaarniartarneq qanoq isumaqarfigineqarnerisooq qanorlu iliuuseqarfigerusunneqarnerisooq.

Peqquserlulluni iluanaarniartarneranik pasitsaassaqaartoqaruni, ullutsinni periarfissaqarpoq pisoq politiinut nalunaarutigissallugu. Taamaalilluni ullumikkut Kalaallit Nunaanni qulakkeerneqareerpoq, paasisanik ingerlatitseqqiinissamat pinerluttuliorner-nillu politiinut kalerriussinissamik periarfissaqartoq, kinaassut-sini paasitinnngikkualarlugu. Aamma periarfissaavoq peqquserlulluni iluanaarniarneq pillugu tusagassiutitigut allaaserisaqarsinnaaneq imaluunniit allatut iliorluni pasitsaassaqaarsimanermik saqqummiussisinnaaneq (kisianni eqqartuussiveqarfinnut akissusaaffilimmik, paasisutissiineq eqqortuunngitsutut nalillerneqassagualarpat).

⁸ Assersuutit makku takukkit Naalakkersuisut ilinniartitaaneq pillugu periusissiaannut nassuiaat 2012; Atuarfik pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 15, 3. december 2012-imeersumi § 2; *Ilinniarnertuunngorniartarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 13, 22. november 2011-meersumi* § 3. Qaffasinnerusumik ilinniarni ingerlatsinermut inatsisit samminerini pineqartoq atuartsissutigineqarsinnaavoq, ass. takuuk Inooqatigiinnik Ilisimatusarnermi Studieordning for bachelor.

⁹ Takuuk <http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Powerpoint%20praesentationer/2015/Peqquserlunnginnissamut%20politikki%20GRL.pdf>

¹⁰ Takuuk <http://sermitsiaq.ag/kl/sermersuomi-peqquserlunnginnissamut-politikki-nutaag>. Nutaarsiaasaq kommunip nutaarsiaassaataani nassaassaanngilaq, ajoraluartumik piffissami 18. september – 6. oktober 2014 nutaarsiaasanik ikkussisoqarsimarpasinngimmat (<https://sermersooq.gl/kl/nutaarsiaasat/>, (alakkarneqarfia 2. april 2015).

Akerlianik *oqaatilliisutut/whistlebloweritut* iliuuseqartup pillaatis-sinneharsinnaanera pillugu, soorlu soraarsitaaneq il.il., illersuutis-sat killeqartutut isikkoqartup. Taamaattoq pisortani *oqaatilliisarneq pillugu aaqqissuussaq* eqqunneqarnikuuvoq, kisianni nalunaarsu-isarnermut maleruagaassat maanna atuuttut pequtaallutik suliffeqarfiit oqaatilliisarneq pillugu aaqqissuussanik pilersitsisin-naanngillat¹¹.

Isumaqtigiissummi § 13, imm. 2-mi aamma piumasaqataataa-voq, naalagaaffiup isumagissagaa innuttaasunit ilisimaneqas-sasoq oqartussaqaarfiit sorliit peqquserlulluni iluanaarniararneq pitsaaliorniarlugu ingerlatsisuunersut. Soorunami tamanna ullu-mikkut nalilersuiffigiuminaappoq, isumaqtigiissut suli Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarnikuunngimmat. Taamaakkaluar-torli oqartussaqaarfiit assigiinngitsut sulinerat pillugu Kalaallit Nunaanni paasissutissanik siammarterinianeq amerlasuutigut amigarineqarsinnaavoq, ingammik oqartussaqaarfik Danmarkimit aqunneqaraangat.¹² Aamma oqaatigineqarsinnaavoq, Kalaallit Nunaanni Politimestereqarfiup nittartartagaani paasissutissiiso-qarneranik ersittoqanngimmat, qanoq iliorluni pinerlunermik kalerriussisoqarsinnaanersoq aammalu tassunga atatillugu ka-lerriuteqartup pisinnaatitaaffii suunersut.

INNERSUUSSUT

- Pisortat namminersortullu suliffeqarfiinut atuuttussanik ma-littarisassioqassaaq whistleblowerit akiniaavigineqarnis-saannik illersuisussanik.
- Oqartussaqaarfiit peqquserlulluni iluanaarniararneq pillugu pitsaaliuineramik ingerlatsisut suliartik suleriaasertillu pillugit paasissutissiisassapput.
- Aqutsisoqarfiit, aamma kommuunit, peqatigiillutik iliuusis-sanik malittarisassioqartarqartup, pisortani atorfillit peqqu-serlulluni iluanaarniarnermut tunngatillugu sunik pisus-saaffeqarlutillu pisinnaatitaaffeqarneri pillugit tassungalu atasumik ilitsersuummik suliaqassallutik.

¹¹ Illuatungiliuttut upernaakkut ataatsimiinnermi 2015 siunnersuuti-gaat *Ingerlatseqatigiiffiit Kalaallit Nunaannilu oqartussaasut whistle-blowereqarnissamut aaqqissuussinissamut (kinaassutsimik ersersitsi-suunngitsumik ilisimasamik ingerlatitseeqqiisinnaanermut periarfissii-sumik) malittarisassiuunneqarnissaannut Naalakkersuisut peqquneqar-nissaannut Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut*

¹² Assersuutigalu ikittuinnarnit ilisimaneqarpoq, Danmarkimi Nalu-naarsuutunik Nakkutillivik (Datatilsynet) nalunaarsuisarnermut maleru-agassat naapertorlugit aamma Kalaallit Nunaanni oqartussaassuse-qarmat. OECDp Akiliilluni Peqquserlutsitsineq pillugu Isumaqtigiissu-taanik Danmarkip malitsisnera pillugu nalunaarusiami kingullermi marts 2013-imeersumi (Fase 3 rapporten) Danmark OECD-mit assua-rineqarpoq Kalaallit Nunaanni peqquserlulluni aningaasarsianik malun-narunnaarsaasarneq pillugu inatsisinik nutarterinikipallaarnini pillugu, pkt. 125.

3.3 PISORTAT INGERLATSIVII – AMMASUMIK INGERLATSINEQ QULAKKEERNIARLUGU AAQQISSUGAASUMIK SULINIUTEQARNEQ

Isumaqtigiissummi kapitali II, immikkoortut 7-9 erseqqissarlu-akkamik piumasaqaammik imaqarput, qanoq ililluni naalagaaf-fiup pissutsini assigiinngitsuni pisortat ingerlatsinerata amma-suunissaa qulakkeersinnaagaat.

Immikkoortoq 7-imi annerusumik sammineqarput piumasaqaa-tit atorfinitsitsiniarnerni ingerlatseriaaseqarnissamut atorfinitsi-tsiniarnerrullu ingerlanissaanut tunngasut kiisalu politikikkut partiit aningaasalersorneqarnerannut tunngatillugu ammasumik periuseqarnissaq pillugu.

Tassani toqqaaniarluni ingerlatseriaaseqarnissamut il.il. tunnga-tillugu piumasaqataapput sullarisuseq, ammasumik ingerla-tsineq aammalu kinaassusersuunngitsumik nalilersuineq (pisi-naasat, naapertuilluarneq aamma piukkunnaateqarneq).

Ilanngullugu naatsorsuutigineqarpoq, naalagaaffiup pimoorullu-gu anguniassagaa naleqquttumik aningaasarsiaqartitsinissaq aamma aningaasarsiat qaffakkiartorfissai pillugit nalunaarsuuti-nik eqqortunik atuinissaq, aammalu atorfillit ilinniagaqarnertik sungiusarneqarnertillu iluaqutugalugit pisortat suliassaataannik il.il. eqqortumik, tatiginartumik pissuserissaartumillu sullissinis-samik piumasaqaatinik naammassininnaanissaat. Ilinniaq-qinnerni ilanngullugit ukkataatinneqartariaqarput peqquserlul-luni iluanaarniarnermut suliassaqaarfiit sorliit qanikkajunneru-sartut, ajornanngippat innersuussuutitalerlugit suliassat aalaja-ngersimasut qanoq iliuuseqarfigisariaqarnerinik malitarisassa-nut imaluunniit nalinginnaasumik qanoq iliuuseqarfigineqartar-nerinut tunngasumik.

Aamma naatsorsuutigineqarpoq, naalagaaffiup isumaliutigissa-gaa periusissanik immikkut ittunik pilersitsissanerluni pisortani atorfiit, peqquserlulluni iluanaarniarnermut immikkut ulorianaa-teqarfiusinnaasut, inuttassaannik taakkulu ilinniartinneqarnis-saannik toqqaaniarnerminni atortagassaminnik, immaqalu aam-ma inuit taama ittut atorfinnut allanut nuunneqarsinnaaneri pillugit.

Nalinginnaasumik naatsorsuutigisariaqarpoq, Kalaallit Nunaat inatsiseqarneqarnikkut minnerunngitsumik suliart ingerlanneqar-tarnerat pillugu inatsit (atorfinitsitsinernut tunngasuni atorner-qarsinnaasooq) aammalu tjestemandit pillugit inatsit aqutiga-lugu naammattumik inissisimasooq, Kalaallit Nunaata Isumaqa-tigiissutit atorfinitsitsisoqassatillugu ingerlatseriaaseqarnissa-mik piumasaqataannik unioqutaarinnginnissaanut. Aammalumi pisortat suliffeqarfiini akissaatitigut pissutsit tamatigut isuma-qatigiinniartarnerit aqutugalugit aalajangersarneqartarput. Imaaliialaannaq Namminersortutik Oqartussanut kommuninullu atuuttumik pisortat suliffeqarfiini atorfiit ammasumik inuttassar-siuuttartussaanerit pillugu malittarisassaqaarneranik takussaa-soqanngilaq. Kisianni ileqquuvoq, tamanna nittartakkat ataasi-

akkaat aqutugalugit pisartooq. Malittarisassat tamatumunnga tunngasut isumaqatigiissutit ammasumik periuseqarnissamik piumasaqaataanut naleqqutissagaluarpot.

Akerlianik sulisunik ilinniartitseqqiinissaq tamatigut unamminartuusarpoq, tamatumani inuttatigut, teknikkikkut aningaasatigullu isumalluutit apeqqutaasarmata. Qanorluunnit Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu ilinniartitseqqiinerup nukittorsaavigineqarnissaa kissaatigineqartigaluarpat, ilinniartitseqqiinernik ingerlatani tamakkunani peqquserulluni iluanaarniarqarsinna- anernik ulorianaatit ukkatarineqarneq ajortutut ippot. Tamatumunnga aamma peqqutaqaavaoq, nalinginnaasumik periusis- sat pillugit malittarisassanik imaluunnit ilitsersuutit ilinniartit- seqqiinermut tunngaviisinnasunik suliaqartoqarnikuunngim- mat. Nalinginnaasumik malittarisassat suliamut attuumassute- qarपालaarnermut, atorfilittut aamma suliffiup avataani pissuse- rissaartuunissamat aamma tunissutinut politikkimut taakkulu pillugit ilinniartitsinermut tunngasut naatsorsuutigineqarsin- naanngilaq naammagineqassasut, naalagaaffiup pisariaqartit- sineq naapertorlugu pisortat suliffeqarfiini atorfilinnik ilinniartit- seqqiinissaminik pisussaaffeqarnera pillugu isumaqatigiis- sutit piumasaqaataa eqquutsinneqassappat.

Immikkoortoq 7, imm. 2-mi oqariutuutigineqarpoq, naalagaaf- fiup pisussaaffigaa inatsisitigut allaffissornikkullu suliniuteqar- nermigut qulakkeerniassagaa politikikkikkut qineqqusaartunut politikikkullu partiinut tapiissutit pillugit ammasumik ingerlati- soqarnissaa. Partiinut aningaasaliineq aalajangersarneqarpoq Naalakkersuinikkut sulinerup aningaasatigut tapiissuteqartar- neq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 1, 31. maj 2001-imeersoq aamma Naalakkersuinikkut ingerlatsisut partiit naatsorsuuta- sa tamanut saqqummiunneqartarneri pillugit Inatsisartut inatsi- saat nr. 15, 22. november 2011-meersoq aqutugalugit. Partiit naatsorsuutaat pillugit inatsimmi allaqqavoq, partii akiliuteqar- tumit ataatsimit akileeqataassummik imaluunniit akileeqataas- sutinik arlalinnik katillugit 10.000 kr.-inik amerlanerusunik pis- sarsisimappat akiliisup aqqa najugaalu ukiumoortumik naatsor- suutini takuneqarsinnaassasoq. Inatsisip nassuiaatitaani oqaati- gineqarpoq, siunnersuummi ammasuunerup qulakkeernissaa siunertarineqartoq. Inatsisartut Siulittaasoqarfianit ukiumoortu- mik naatsorsuutit tiguneqareernerisigut avammut saqqummiun- neqassapput. Tamanna pissaaq Inatsisartut nittartagaat atorlu- gu.

Isumaqatigiissut inatsisit qanoq imaqartinneqarnissaat pillugu il.il. immikkut piumasaqaatitaqanngilaq, kisianni *Technical Guide to the United Nations Convention against Corruption*-mi¹³ oqaatigineqarpoq, naalagaaffiup eqqumaffigisassaai ilaatigut tassaasut akileeqataassutit killiliivigineqarnissaat, akileeqa-

taasut kikkuneri (taassuma iluani malittarisassat kinaassu- tsimik isertuussisinnaneq, nunanit allanit akileeqataassutit, akileeqataassutit alla aqutugalugu apuunneqartut aamma atukkiissutit akileeqataassutit pillugit), iluaqutissinneqarnik- kut tapiiffigineqarneq kiisalu akileeqataassutit atukkiissutit- luunnit akileraartarnermut inatsit tunngavialugu ilanngaataa- sinnaatissanerlugit. Ilitsersuummi aamma unnersuusutigine- qarpoq Europaråd'ip *Recommendation Rec (2003)4 of the Committee of Ministers to member states on common rules against corruption in the funding of political parties and elec- toral campaigns*.¹⁴ Naak partiinut tapiissutit pillugit Kalaallit Nunaanni inatsiseqarneq sukateriffigineqarsinnaagaluartoq, tassani ilanngullugu kiminngaanneersuunerinik isertuussisu- mik tapiissuteqarneq inerteqqutaasariaqaraluartoq aammalu aningaasannorlugu tapiissuteqarnermit allaanerusumik tapiis- sutit aamma nalunaarutigineqartariaqaraluartut, taamaattoq naatsorsuutigineqarsinnaavoq Kalaallit Nunaat isumaqatigiis- sutit ammasumik ingerlatsinissamik piumasataaniq qulakkeerin- ninniarluni alloriaateqareersimasutut isigineqarsinnaasoq.

Isumaqatigiissummi immikkoortoq 7, imm. 4-mi piumasari- neqarpoq, naalagaaffiup anguniassagaa aqqiissuussanik amma- suunermik siuarsaasunik soqutigisanillu imminnut aporaatsitsi- nernik akornusiisunik pilersitsinissaq, attassiinnarnissaq nukit- torsaanissarlu. Ammasuunissamik piumasaqaatit immikkoortuni 10 aamma 13-mi eqqartorneqareerput. Pisortani atorfilinnut qa- nippallaartumik inisisimaneq pillugu malittarisassat atuupput.

Illuatungaatigut aamma isumaqatigiissummi piumasaqaatigine- qartutut ippooq, inuit atorfirmut ivertinneqarsimasut soqutigisa- nik aporaatsitsinaveersaassasut, nalilinnik tamanut saqqummi- unneqanngitsunik pigisaqassanngitsut aammalu atorfirmut tullu- anngitsumik ingerlataqassanngitsut imaluunnit allatigut tul- luannngitsunik akuerisaanngitsunillu ingerlataqassanatik.

¹³ Suliarineqarfia UNODC, saqqummiunneqarfia http://www.unodc.org/documents/corruption/Technical_Guide_UNCAC.pdf (alakkarneqarpoq 2. april 2015)

¹⁴ Takuuk <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2183>

*Inatsisartut Naalakkersuisullu pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 26, 18. november 2010-meersumi allannguutit Inatsisartut Naalakkersuisullu pillugit Inatsisartut inatsisaata allannguuteqartinnera pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 12, 29. november 2013-meersumeersumi allassimavoq, Inatsisartut siulittaasuat, Naalakkersuisut siulittaasuat Naalakkersuisuniluunniit ilaasortaq ivertinneqarnermi nalaani allanik atuuffeqartoq inuusutisarsiateqartorluunniit taakkunannga tunuassasoq. Inatsisartunut ilaasortat pillugit malittarisassaqaqngilaq, taamaattorli namminneq piumassutsiminnik atuuffitik akissarsiatillu pillugit saqqummiussisinnaapput. Kommunini naalakkersuineramik ingerlatsinermut tunngatillugu *Kommunit aqunneqarnerat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 22, 18. november 2010-meersaq § 14 naapertorlugu, kommunalbestyrelsimi ilaasortat* suliassanut aalajangersimasunut inuttut attuumassuteqarfigisaqarunik suliat oqaluuserinerini taasissutigineqarnerinilu peqataassanngillat. Malittarisassat ingerlatsivimmut atuutinneqartut aamma nunaqarfinni aqutsisut ilaasortaanut atuupput, naatsorsuutigisariaqarporlu suliامت attuumavallaarnermut malittarisassat tassani aamma pineqartut. Kommunilbestyrelsimi ilaasortat borgmesterillu imaluunniit nunaqarfinni aqutsisuni ilaasortat atuuffiminnik allanik isertitaminnillu saqqummiussisariaqarnerat pillugu malittarisassaqaartoqarneranik ersittogaqngilaq, soorluttaaq aamma borgmesteri tunngaviatigut borgmesteriunerme saniatigut allanik atuuffeqarsinnaasoq.*

Soqutigisanik aporaatsitsisarnerup qanoq pitsaaliorneqarnissaa pillugu piumasaqaatinik erseqqissunik isumaqatigiissut imaqartinneqanngilaq imaluunniit kikkunnut tunngatinneqarnissaa nasuiarneqarani. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni malittarisassat nuna tamakkerlugu politikerinut tunngatillugu isumaqatissutip piumasaqaataanut naammassinnittutut isigineqarsinnaapput.

Akerlianik borgmesterinut allanullu pisortatigoortumik ivertinneqartunut tunngatillugu malittarisassaqaqpasinngilaq, naak bestyrelsimut ilaasortaanerisigut taakkunungattaq attuumassuteqarpallaarneq pillugu malittarisassat atuukkualartut. Pisariaqarsinnaavoq nalilersussallugu malittarisassat kommunini politikerinut atuuttut isumaqatigiissutip piumasaqaataanut naapertuunnersut.

Aamma isumaliutigineqarsinnaavoq, qineqqusaartunut ataasiakkaanut tapiissuteqartarnerup ammasumik ingerlanneqarnissaanut tunngasoq tassungalu tapiliullugu soqutigisanik aporaatsitsinnginnissamik piumasaqaat ilassuserneqarsinnaannginnerisut imaalillugu, aamma Inatsisartuni kommunalbestyrelsinilu ilaasortat atuuffitik isertitatillu pillugit saqqummiussisussanngortillugit.

INNERSUUSSUT

- Kalaallit Nunaanni, tassani pineqarlutik Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu, atorfilittat peqquserlulluni iluanaarniartarneq pillugu aqqqissuulluakkamik ilinniartinneqartassasut, iliuusissatut malittarisassiarineqarsimasut taakkulu ilitsersuutitai aallaavigalugit;
- pisortat suliffeqarfiini atorfilinnut ammasumik inuttassarsiuussisoqartarnissaa pillugu najoqqutassiortoqassasoq, tjenestemandit pillugit inatsisit malillugit tamanna malinneqartussaariinngikkaangat;
- nalilersorneqassasoq, soqutigisanik aporaatsitsineq pinaveersaarniarlugu Inatsisartuni ilaasortanut, borgmesteritut ivertitanut najukkamilu politikkikkut aqutsisut ilaasortaanut atuuttussamik najoqqutassiortoqassanersoq, tassunga ilaatillugu atuuffiit allat isertitallu saqqummiunneqartarnissaat.

Isumaqatissutip **immikkoortoq 8-aani** sammeneqarput tjenestemandit (pisortallu suliffeqarfiini atorfilittit) qanoq periuseqartarnissaannik malittarisassat, taakkunungalu tunngatillugu whistleblowerit pillugit aqqqissuussaqaarneq kiisalu naalagaaffik pilersitsiniassasoq suliniutinik suleriaatsinillu atorfilinnik ilaatigut makku pillugit oqartussaqaqfennut naleqquttunut nalunaaruteqartarnissaannik pisussaaffiliisunik: saniatigut sammisat, atorfinitsitaanermi atugassiissutit, aningaasaliinerit, pisuussutitut tunngasut aammalu tunissutisiat annertuut allatulluunniit tapisiat, pisortani atorfilittut suliassanut tunngatillugu soqutigisanik aporaatsitsisinnaanermik tunngaviusinnaasut.

Tjenestemandit isumaqatigiissutillu malillugit akissarsiallit suliامت attuumassuteqarpallaarsinnaanermut pissusilersornissamullu tunngatillugu qanoq pisussaaffeqarneri arlariitsigut inatsisiliunneqarnikuupput. Inatsisini tunngaviusuni § 27-mi allassimavoq, tjenestemandi ilumoorussamik inatsisit tunngaviusut malissallugit neriorsuuteqassasoq. Tjenestemandit pillugit inatsit naapertorlugu, tjenestemandip malittarisassat atorfimminut atuuttut unneqqarissumik malittarinartussaavai, kiisalu ator-

fiup ataqqinartutut tatiginartutullu isigineqartussaananeranut naleqquttumik sulinerup nalaani sulinerullu avataani pissusilersortussaalluni¹⁵ (decorum-piumasaqaatit). Soorluttaaq siusinnerusukkut oqaatigineqareersoq decorum-piumasaqaatit taamatorpiaq ittut aamma isumaqatigiissutit malillugit akissarsialinnut pisortanilu atorfillinnut allanut atuupput.

Tjenestemandit pisortanilu atorfillit allat piumasaqaatinik unioqqutitsigunik atorfeqarneq pillugu inatsisit tunngavigalugit pillaatissinneqarsinnaapput. Tamatuma saniatigut pinerluttulerinermik inatsimmi §§ 48-49-mi allassimapput akiliilluni peqquserlutsitsineq aamma sulinermut atatillugu annertuumik unneqqaserluttuliorsimaneq il.il. pillugit malittarisassat. Suliasat suliarineqartarneri pillugit inatsisip suliamut qanippallaartuuneq pillugu malittarisassartai aamma Ombudsmandip sulinera malittarisassanut taaneqareersunut tapertaapput.

Kisiannili qulaani taaneqareersutut pisortani atorfillit qanoq iliuuseqartarnissaat pillugu allassimasunik malittarisassaqaqngilaq taamatullu ilitersuuteqartinneqarani pisortani atorfillit isumersinnaanermik pisinnaatitaaffiat, nipangiussisussaataaneerat, suliamut attuumassuteqarpallaarsinnaanerat, aningaasatigut inuttullu kiffaanngissusaat, suliffimmik avataatigut suliffeqarsinnaanerat, akiliilluni peqquserlutsitaasinnaanerat tunissutisinnanaanerat il.il. pillugit.

Aamma suliamut attuumassuteqarpallaarsinnaanerup soqutigisanillu aporaatsitsinnanaanerup pitsaaliornissaat tunngavigerpiarlugit pisortani atorfillik tunngaviatigut nalinginnaasumik imaaliallaannaq suliffimmi avataatigut allamik suliffeqarsinnaanngilaq¹⁶.

Tamakku pissutigalugit tunngaviatigut Kalaallit Nunaat inatsiseqarnikkut isumaqatigiissutit soqutigisanik aporaatitsineq aammalu suliamut attuumassuteqarpallaarneq pillugit pitsaaliisunik suliniuteqarnissaamik piumasaqataanut naapertuuttumik inissisimarpasippoq, kisianni pingaarutilik ataaseq eqqaassanngikkaanni, tassalu pisortani atorfillit qanoq iliuuseqartarnissaat

¹⁵ Takuuk Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussani kommuninilu tjenestemandit pillugit Inatsisartut inatsisissaat nr. 21, 18. december 2003-meersoq § 12

¹⁶ Takuuk Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussani kommuninilu tjenestemandit pillugit Inatsisartut inatsisissaat nr. 21, 18. december 2003-meersoq §§ 18 og 19, kiisalu Sulisitsisut aamma atorfillit akornanni Inatsisartut pissutsit pillugit Inatsisartut inatsisissaat nr. 11, 29. november 2013-meersumi § 17, soorluttaaq suliamut attuumassuteqarpallaarneq atorfirmullu ataqqinniittumik pissusilersornissamik piumasaqaatit saniatigut suliffeqarsinnaanermut aporfusiinnaasut.

pillugu ataatsimoorussamik malittarisassaqaqarnissaq amigaatigineqarmat.

Immikkoortoq 8, imm. 4 malillugu naalagaaffiup isumaliutigisussaavaa, atorfillit suliaminnut atatillugu peqquserlulluni iluanaarniaruteqarneranik paasisaqarunik oqartussaasutut piginnaanilkanut nalunaaruteqartarnissaat piumasaqaatinngortissanerlugu. Aalajangersagaq taanna immikkoortoq 33-mut attuumassuteqarpoq; taannami malillugu naalagaaffiup isumaliutigisussaavaa, qanoq ililluni qulakkeerneqarsinnaanersoq inuit ajunngitsumik siunertaqarlutik naammaginarumillu tunngavissaqarlutik isumaqatigiissut malillugu peqquserluttuliortoqarsimaneanik paasisutissiisimasut tunngavissaqaqngitsumik pineqartannginissaat.

Kalaallit Nunaanni inatsisitigut erseqqissumik malittarisassaqaqngilaq, pisortani atorfillit pinngitsooratik pinerlunnerit, assersuutigalugu peqquserlulluni iluanaarniarneq, pillugit politiinut nalunaaruteqartarnissaat pillugu. Taamaatorli naatsorsuutigisariaqarpoq ingerlatsineri nalinginnaasumik ileqqorineqassasoq, atorfillik qullersaminut nalunaartusaatitaasoq pinerluttuliortoqarneranik paasisaqaruni.

Taava apeqqut tullinnguuttoq unaassaaq, atorfillik nalunaarutiginnittoq (*whistleblower*) ingerlatitseqqiineri kingorna atorfeqarnermigut malitseqartitsivigineqannginnissaminut illersugaanersoq. Kalaallit Nunaanni atorfillip nalorninaatsumik illersuutissaqartinneqarnera pillugu ersittoqaqngilaq.

Taamaakkaluortoq ilimagisariaqarpoq arlaatigut illersuutissaqassasoq, tassami atorfeqarnikkut kingunerlutsitsinerit tunngavilersorluagaasussaapput. Tunngavilersorluagaanngikkunik taarsiisuteqarnissamik kinguneqarsinnaapput. Tamanna illersuuti-

tut nalilernerqarsinnaavoq, kisianni apeqquataavoq qanoq atornerqartiginersoq. Atorfilimmi soraarsinneqareerpoq, soraarsitsinerlu tunngavissaqarluarnersoq inaarutaasumik aalajangiiffigineqareeraluaraangat amerlanertigut atorfigisimasaminut utersinnaaneq ajorluni. Taamaattumik isikkoqarpoq *whistlebloweri* inatsisit atuuttut iluini naammattumik illersugaanngitsoq, naak tamanna immikkoortoq 8 kiisalu immikkortoq 33 tunngavigalugit piumasagaataagaluartoq.

INNERSUUSSUT

- Whistleblowerimut kinguneqarnerlutsitsinissamut illersuutissamik malittarisassalortoqassaaq
- Allaffissornikkut ingerlatsiviit, tassungalu ilanngullugit kommuunit, malittarisassanik assigiinnik akuersissuteqarlutillu atuutilersitsissapput pisortani atorfillit peqquserlulluni iluanaarniarneq eqqarsaatigalugu pisussaaffii pisinnaati-taaffiilu pillugit malittarisassallu ilitsersuutitassaanik suliaqassallutik.

Immikkoortoq 9, imm. 1-imi aalajangersarneqarpoq, naalagaaffik pisortat neqerooruteqartitsisarneri pillugit suleriaassisanik naleqquttunik pilersitsissasoq, taakkunani tunngavigineqassallutik ammasuuneq, unammilleqatigiinneq kinaassuser-siunnginnerlu. Taamaattoq periarfissaavoq aningaasartaatigut minnerpaaffiliinnaatitaaneq. Neqerooruteqartitsisarneq pillugu suleriaassissami aamma ilanngunneqarsinnaavoq nuna tamakerlugu atuuttumik nakkutillilluarsinnaanermik aqqissuussaq, tassungalu atatillugu naammagittaaliorsinnaanermik periarfissaq, taamaaliornikkut qularnaatsumik aqqutissiuukkusullugu malittarisassat imaluunnit suleriaatsit aalajangersakkamut matumunnga tunngasut unioqquatinneqartillugit eqqartuussisuni alatiqulluunnit inatsisinik malititsinermik naliliisarfinni nalilersortinneqarsinnaanissaat.

Neqerooruteqartitsisarneq pillugu inatsisiliuussat marluupput:

- Sanaartornermi neqerooruteqartitsisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 11, 2. december 2009-meersoq. Taanna aamma kommuninut atuuppoq
- Namminersortutik Oqartussat qitiusumik allaffeqarfiani taassumalu ataani suliffeqarfinnut nioqutissanik pisiniarnermut sullinneqarnissamullu tunngatillugu kaajallaasitaq 24. september 2010-meersoq, Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmuut maalaarnissamik periarfissartalik. Taanna kommuninut atuutinngilaq.

Malittarisassassat atuuttut taakku marluk, tamarmik malittarineqanngikkunik allaffissornikkut maalaarsinnaanermik naggataagulu eqqartuussisulersuussisinnaanermik periarfissisut, isumaqatigiissutit piumasagaataanik eqquutsitsisutut oqaatigineqarsin-

naapput. Kisiannili Kalaallit Nunaanni kommuunit neqerooruteqartitsisarneq pillugu inatsisip avataatigut neqerooruteqartitsisarneq pillugu aalajangersimasumik suleriaassisaateqanngillat. Tamanna isumaqatigiissummik eqquutsitsinerunngilaq. Aammattaaq pisortat ataanni suliffeqarfinnut namminersortitanut (Asiaq, Mittarfeqarfiit aamma Nukissiorfiit), Inatsisartut Siulittaasoqarfianut sul-lissivinnullu taakku ataaniittunut kiisalu KNR'mut kaajallaasitaq atuutsinneqanngilaq. Isumaqatigiissut malillugu taakku aamma pisortat pisisarfiitut isigineqartussaasorinaraluarput.

INNERSUUSSUT

- Pisiniartarneq sullinneqartarnerlu pillugit kaajallaasitatut imaluunnit neqerooruteqartitsisarneq pillugu inatsit ittu-mik pisortani neqerooruteqartitsisarnerit nioqutissanilu pi-siniartarnerit suogaluartulluunnit pillugit erseqqissunik malittarisassalortoqassasoq.

Immikkoortoq 9, imm. 2-3-mi allassimapput pisortat aningaasaataannik aqutsineq pillugu piumasagaatit. Namminersorne-rullutik Oqartussat naatsorsuuseriveqarnerat il. il. pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 23, 3. november 1994-imeersoq naaper-torlugu, kingusinnerpaamik Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinne-ranni ukiumut aningaasanut inatsiseqarfiusumut qaangiuttumut naatsorsuutit naalakkersuisunit saqqummiunneqartassapput. Aamma Landskarsip ukiumoortumik naatsorsuutai kukkuner-si-orneqartassapput Inatsisartut akuerisaannit kukkuner-siuisumit naalagaaffimmit akuerisaasumit. Taamatullu Naalakkersuisut aningaasanik ingerlatsinerat Kukkurnersiuiner-mut Ataatsimiititaliamit aamma Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliamit nakkutigineqartarpoq. Kommunit aningaasanik aqutsinerannut atuutsinneqarpoq Kommunit aqunneqarnerat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 22, 18. november 2010-meersoq.

Taamaallilluni pisortat aningaasaataat pillugit ingerlatsineq pillugu inatsiseqarneq isumaqatigiissummik naammassinnittutut oqaatigineqarsinnaasutut isikkoqarpoq.

3.4 EQQARTUUSSIVIIT UNNERLUUSSISUSSAATITAASULLU

Eqqartuussiveqarnermut tunngasut suli Kalaallit Nunaannit oqartussaaffigineqalernikuunngimmata, Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqassagaluarpat Danmarkip qulakkeerniartussaassavaa Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnermi taassumalu ataani sullissivinni isumaqatigiissummik eqquutsisumik ingerlatsisoqarnissaa.

3.5 SULIFFEQARFIIT NAMMINERSORTUNIT PIGINEQARTUT

Isumaqatigiissutip immikkoortoq 12-iani suliffeqarfinni namminersortunit pigineqartuni peqquserlulluni iluanaarniarnermik pitsaaliuineq eqqartorneqarpoq. Aalajangersagaq malillugu naalagaaffik makkuninnga suliniuteqassaaq:

- naatsorsuutinin kukkunersiuinernillu saaqqummiusseriaatsinik pitsaanerulersitsineq;
- pisariaqartinneqarpat inuinnatigoortumik, pisortatigoortumik eqqartuussisutigoortumilluunniit pineqaatissiiisutinin suniuteqarluartunik annertusiartuurtunillu atuutilersitsineq.

Aalajangersakkap imm. 2-ani taakkartorneqarput naalagaaffimmit suliniutaasinnaasunut assersuutit assigiinngitsut, siunertaralugu:

- namminersorlutik inuutissarsiuteqartut innarligassaangisusaaq qulakkeerniarlugu najoqqutassanik suleriaatsinillu ineriartortitsinissap siuarsarneqarnissaa, tamatumani ilaattillugit malittarisassat namminersorluni suliffiutigisanik taassumalu ataani inuussutissarsiutigisanik tamanik eqqortumik, assuarnaatumik unneqqarissumillu ingerlatsinissaq pillugu aammalu soqutigisanik aporaatsitsininaanerup pitsaaliorneqarnissaanut tunngasut, aammalu inuussutissarsiornerup iluani kiisalu suliffeqarfiit naalagaaffillu akornanni isumaqatigiinniartarnermi pitsaasumik ingerlatseriaaseqartarnissaq siuarsarniarlugu siunertaqartut;
- namminersorluni suliffiutillit ammasumik ingerlatsinissaanik siuarsaanissaq, tassunga ilaattillugu pisariaqartinneqarnera naapertorlugu suliniuteqarneq suliffeqarfiit inuillu atasiakkaat suliffeqarfiit pilersinniarneqarnerinut aqunneqarnerinullu peqataasut kinaassusersinissaat pillugu;
- soqutigisanik aporaatsitsininaanerup pitsaaliornissaa, pisortani atorfeqarsimasut pisariaqartitsineq naapertorlugu piffissamillu naleqquttumik siviussuseqartumi killiliiviginegisigut, pisortani sulinnaareernernek kingorna suliffeqarfini namminersortuni atorfeqalersinnaanerit pillugu, suliffeqarfimmi namminersortuni atorfimmi suliassat pisortani atorfeqarnermini suliarisimasanut toqqaannartumik attuumassuteqarpata
- naatsorsuutinin saaqqummiussinissamut kukkunersiuinermullu piumasaqaatit pitsanngorsarnissaat

Naalagaaffiup aamma suliniutit pisariaqartinneqartut naammassissavai iliuuseqarsinnaanerit makku inerteqqutaalernissaat siunertaralugu: naatsorsuutinin allanneqanngitsunik konto-tarnerit, naatsorsuutinin allanneqanngitsunik imaluunniit erseqqissumik nalunaarsugaanngitsunik aningaasanik nuussinerit, aningaasartuutinin piunngitsunik naatsorsuutinin ikkussinerit, akiitsunik eqqunngitsumik siunertaligaasunik nalunaarsuinerit, uppernarsaatitut allagartanik eqqunngitsunik atuinerit, kiisalu allagartaatinik naatsorsuutinin ilanngutassaraluanik piaraluni aserorterinerit isumaqatigiissummi pineqartunik pinerluuteqarnissaq siunertaralugu, takuuk imm. 3, a)-f).

Aammattaaq naalagaaffiup inerteqqutaasunnortissavaa, aningaasartuutit akiliilluni nunami najugarisami nunanilu allani atorfillitanik peqquserlutsitsinerit atorneqartut aammalu aningaasartuutit allatut peqquserluttuliornissamik kaammattuinerit atorneqartut akileraarusigassanut ilanngaatineqarsinnaanissaat.

Kalaallit Nunaanni ukiumoortumik naatsorsuutit pillugit inatsit, naatsorsuutinin allattuisarneq pillugu inatsit, kukkunersuisut pisortanik akuerisaasut nalunaarsorneqarsimasullu pillugit inatsit il.il.¹⁷ immikkoortoq 12-imut attuumassuteqarput. Inatsisini taakkunani, aamma ilaalluni ingerlatsiviit pillugit inatsimmi, Danmarkimi inatsiseqarnikkut aqqissuugaaneq malinneqarpoq, tassami susassaqaarfiit ingerlatsivinnut, naatsorsuuserinermut kukkunersuisunullu tunngasut suli Namminersorlutik Oqartussanit oqartusaaffigineqalernikuunngimmata. Ilaannikkooriarluni Kalaallit Nunaanni inatsiseqarnikkut malinnaatitsineq Danmarkimi ineriartornermut naleqqiullugu kinguaattooqqalaartarpoq. Taamaakkaluortoq naatsorsuutigisariaqarparput, malittarissat Danmarkip isumaqatigiissummut ilanngutereernerata kingorna Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarsimasut, aamma isumaqatigiissutip naalagaaffimmut piumasaqaataannik eqquutsisuisuussasut. Suliassaqaarfiit pineqartut isumaqatigiissutip Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarfiata nalaani suli Kalaallit Nunaannit oqartusaaffigineqalersimassanngippata, Danmarkip suliniutigisariaqassavaa inatsisit nutarsassallugit isumaqatigiissummullu tunngatillugu amigaateqartoqassagaluarpat.

Taamaakkaluortoq aalajangersagaq eqqarsaatissiiivoq. Assersuutigalugu *Suliniutini angisuuni illulortitsinermik sanaartormilu suliassat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 25, 18. december 2012-imeersumi* (suliniutit angisuut pillugit inatsit) ersepoq, suliniutit angisuut pillugit inatsit najoqqutaralugu illulortiternissatut sanaartormissatullu taakkunungalu atasumik nioqqutissanik nassissuinissamut akuersissutaasimasunut tunngatillugu inuussutissarsiutinik ingerlataqarneq pillugu ina-

¹⁷ Qallunaat Nunaanni naatsorsuutinin allattuisarneq pillugu inatsit, ukiumoortumik naatsorsuutit pillugit inatsit aamma kukkunersuisut pillugit inatsit Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarnikuupput peqqussutit nr. 623, 624 aamma 625, 23. juni 2008-meersut aqquutigalugit.

tsit atuutsinneqanngitsaq. Inuusutissarsiutinik ingerlataqarneq pillugu inatsimmi pi-masaqaataavoq, ingerlatseqatigiiffiup piviusumik aqutsisoqarfia Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqassasq, ingerlatseqatigiiffik Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqar-tutut Inuusutissarsiummik Ingerlatallit Aqutsisoqarfianni nalunaarsugaassasq il.il.. Taamaalilluni ammasumik ingerlatsinissaq siuarsarneqarpoq. Suliniutit angisuut pillugit inatsimmi taamatuttaaq ammasumik ingerlatsinissamik siuarsaasumik aalajangersa-gaqarpasinngilaq, suliffeqarfiit suliniutini angisuuni atugassanik pilersuisut eqqarsaati-galugit.

Isumaliutigineqartariaqartaq alla tassaavoq, Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit aalajanger-simasut kaammatorneqartariaqannginnersut torersumik aqutseriaaseqarnertik pillugu nalunaarusiortaqqullugit, soorlu tamanna Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiu-taannut pisartaq, naatsorsuutigineqareertarpormi taakku avammut saqqummiusaqas-sasut¹⁸.

Aammattaq isumaqatigiisummi siunnersuutigineqarpoq, pisortani atorfillit atorfim-minnit qimatsereerermik kingorna suliffeqarfinni namminersortuni atorfinissinnaane-rat killiliivigineqassasq, suliffeqarfinni namminersortuni atorfinittussap suliassai toqqaannartumik pisortani atorfeqarnermini suliarisimasaanut attuumassuteqarpata. Kalaallit Nunaanni taamatut killilersuineq atorneqanngilaq, kisianni eqqarsaatigineqar-sinnaavoq pisuni aalajangersimasuni piffissaligaasumik killiliisoqartariaqannginnersaq, minnerunngitsumik pisortani atorfillik soraalernerminni tungaanut immikkut ittumik nam-minersorluni suliffeqarfinnik taassuminnga suleqateqarsimatillugu.

INNERSUUSSUT

- Inuusutissarsiutinik ingerlataqarneq pillugu inatsisip suliffeqarfinnut suliniutini angisuuni atortussanik pilersuisunut atorunnaarsinneqarsimanerata eqqarsaati-geqqinnissaa, peqqutigalugu isumaqatigiisummi pi-masaqaatigineqarmat, sulif-feqarfiit inuillu suliffeqarfinnik pilersitsiniarnermi siulersuinermilu peqataasut kik-kuunerinik ammasumik ingerlatsisoqarnissaa siuarsarniarlugu iliuuseqartoqassa-soq
- Suliffeqarfiit anginerusut namminersortunit pigineqartut kaammatorneqartassalis-sasut torersumik ingerlatsinertik pillugu nalunaarusiortaqqullugit
- Nalilersorneqassasq pisariaqartinneqarneraq, pisortani atorfillip suliffeqarfinni immikkorluinnaq qanimut suleqatigisimasamini pisortani atorfinimmit tunuarniar-luni atorfinissinnaanerata killilersuiffiginissaa.

3.6 PINERLUNNIKKUT ANINGAASARSIANIK MALUNNARUNNAARSAANEQ

Immikkoortoq 14-imi sammeneqarpoq aningaasanik pinerlunnikkut pissarsianik malun-narunnaarsaaneq. Tassani eqqartorneqarput suliniutissat assigiinngitsut, naalagaaffim-mit isumagineqartariaqartut:

- Nuna tamakkerlugu atuuttussamik aqqiussuussamik annertuumik atuutilersitsi-soqassasq, aningaaserivinnik suliffeqarfinnillu allanik aningaasanik niiveruteqar-

¹⁸ Taamatulli avammullu saqqumiussisarneq tamatigit pineq ajorpoq ilaatigullu nalunaarusiaq avammut saqqummiussaq kingulliorpissattarluni. Assersutigalugu Royal Greenland A/S-ip nittar-tagaani takuneqarsinnaavoq nalunaarusiaq ukioq 2012/2013-meersoq (takuum <http://www.royalgreenland.gl/ki/RG-pillugu/Suliffeqarfik/Siulersuisut/Ingerlatseqatigiiffinnik-aqut-silluarnissamut-najoqqutassiat>, alakkarneqarfia 3. april 2015). Telepost A/S-ip nalunaarusiaa nittartakkami telepost.gl aamma takussaarpasinngilaq (alakkarneqarfia 3. april 2015).

nermik ingerlataqartunik misissuisarnissamut nakkutillinis-samullu atorneqartussamik

- Qulakkeerneqassaaq nunagisap iluani nunanillu allanik suleqatigiittoqarnissaa, taassumalu ataani isumaliutigineqasalluni pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaaneq pillugu oqartussaqaarfimmik pilersitsisoqassanersoq
- Aningaasanik nuussisarnernik nassaarinninniartarneq nakkutillinerlu, aamma killeqarfiit akimorlugit aningaasaatinut tunngatillugu

Naalagaaffiup aamma isumaliutigissavai:

- Suliniuteqarfigissallugu, suliffeqarfiit aningaasanik niiveruteqarfiusut il.il. qulakkiissagaat qarasaasiatigut aningaasanik nuussinerit suminggaanneersuunerisa paasissutissartaqartinnissaat
- Nunat assigiinngitsut akornanni assigiinngitsutigut suleqatigiinnermut peqataanissaq

2010-mi malittarisassat arlariit pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaasarnermut tunngassuteqartut Inasisartunit akuersissutigineqarput¹⁹, soorluttaaq *aningaasanik peqquser-*

19 Inasisartut inatsisaat nr. 4, 19. maj 2010-imeersoq pinerliinarnernik akiuinarluni iliuuserisassat immikkut ittut pillugit; nr. 5, 19. maj 2010-meersoq aningaasanik peqquserluutininik malunnarunnaarsaaneq pinaveersimatinniarlugit iliuuserisassat pillugit (aningaasanik pinerluutininik malunnarunnaarsaneq pillugu inatsit) aamma nr. 6, 19. maj 2010-meersoq aningaasanik nuussineri akiliisoq pillugu paasissutissat ilanngullugit nassiunneqartussat pillugit. Pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaaneq pillugu inatsit aqutugalugu Danmarkimi pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaaneq inatsit Kalaallit Nunaanni suliffeqarfimmut, Namminersorlutik Oqartussanit inatsisiliunneqartunut atuutilersinneqarpoq (inatsisit nalunaarsuffiat kingulleq nr. 806, 6. august 2009-meersoq)

luutininik malunnarunnaarsaaneq pinerliinarnernillu aningaasalersuineq pillugit inatsit Kalaallit Nunaannut atortuulersinneqarpoq²⁰. Tamakku saniatigut Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit aningaasanik niiveruteqarfiusut Finanstilsynimit nakkutigineqarput. Taamaattumik ilimagisariaqarpoq, Kalaallit Nunaat inatsisaatimigut isumaqatigiissummi piunasaqaataasunut naammassinereersoq, aammami inatsiseqarneq annertunerpaartaatigut Danmarkimi inatsiseqarnertut immat. Oqaatigineqartariaqarporli OECDp akiliilluni pinerlutsitsisarneq pillugu isumaqatigiissutaata nalliivigineqarnerata immikkoortut pingajuanni uparuarneqar-mat, Danmarkip qulakkeertariaqaraa Kalaallit Nunaanni pinerlunnikkut aningaasarnianik malunnarunnaarsaaneq pillugu inatsisit nutaanngorsarsimanissaat. Peqqussutininik atuuttuulersitsisarnermi ilaanneeriarluni ajornatorsiutaasarpog, peqqussut pinngitsoorani piffissamut atuuttumut naleqquttuuneg ajormat imaluunnit pissutsit allaanerulereersimasarmata. Assersuutigalugu Danmarkimi pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaaneq pillugu inatsisip § 2-ani allassimavoq, "Inuussutisarsiuutininik ingerlataqartut, § 1, imm. 1-imi pineqanngitsut, 50.000 kr. imaluunnit taakku sinnerlugit aningaasannorlugit tigusaqarsinnaatitaanngillat, akiliut ataatsikkoortumik naafferartumilluunnit tunniunneqaraluarpuunnit". Peqqussummi Inatsisartullu inatsisaanni tamannarpiaq pillugu aalajangersakkami killiliussaq 100.000 kr.-iuvoq. Ilimagisariaqanngilarli nutarsaasimannginneq taanna Kalaallit Nunaata isumaqatigiissutit piunasaqaataaniq eqquutsitsisutut isigineqarneranut kinguneqartitsissasoq.

Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarusussagaluarpog, Kalaallit Nunaanni isumaliutigineqartariaqassaaq, nunat tamalaat akornanni suleqatigiiffiit sorliit peqataaffigineqarusussanersut, suliassaqaarfii Namminersorlutik Oqartussanit akisussaaffigineqalersimallutik Inatsisartut inatsisaasigut aalajangersaaffigineqartartut eqqarsaatigalugit. Nunap iluani anigaa-sanik niiveruteqarlutik ingerlatsivinnik misissuisarnernik nakkutillinermillu aqqqissuussineq Finanstilsynimit isumagineqareerpoq, soorlulu aamma akileraartarnermut aqutsisoqarfik pinerlunnikkullu aningaasarsianik malunnarunnaarsaaneq pillugu allattoqarfiit, Danmarkimi SØK-ip ataani inissisimasut, suliassaqaarfinnik Inatsisartut inatsisaatigut aalajangersaavigineqarsimasunik misissuisartussaallutillu nakkutilliususaatitaasut.

20 Aningaasanik peqquserluutininik malunnarunnaarsaaneq pinerlinu-narnernillu aningaasalersuisarneq pinaveersimatinniarlugit peqqussutit nr. 1034, 30. august-imeersup Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqar-nera pillugu peqqussut. Peqqussut taamaallaat aningaaservinnut Namminersorlutik Oqartussanit akisusaassuseqarfigineqanngitsunut atuuppoq. Taamaattumik naalagaqqatigiinni tamakkunatigut inatsise-qarneq ilassuteqartinniarlugi Kalaallit Nunaannut pisariaqarsimavoq nammineq inatsisartut inatsisaannik akuersisuteqassalluni, nammi-neerluni aningaasanik peqquserluutininik malunnarunnaarsaaneq pinerliinarnernillu aningaasalersuisarneq pinaveersimatinniarlugit iliuuse-qarfigiumallugit

5. ILIUUTSIT SUUT PINERLUNNERTUT ISIGINEQARNERI INATSISINILLU ATORTITSINEQ

Isumaqatigiissutip kapitalit III-anni sammineqarput iliuutsit suut pinerlunnertut isigisariaqarnersut inatsisinillu atortitsinersut. Pinerluttulerineq eqqartuussiveqarnermullu tunngasut suli Kalaallit Nunaannit oqartussaaffigineqanngillat. Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut atuuttuulersinneqassagaluarpat oqartussaqaarfiit taakku ataanni allannguutaasinnaajumaartussat danskit Folketingianit naalagaaffiullu oqartussaqaarfiinit, soorlu eqqartuussiveqarfiit, politiit innerluussisoqarfiillu isummerfigisariaqassavaat. Allannguutaasinnaasut aamma Inatsisartunut saqqummiunneqarlutillu taakkunannga akuerineqartussaapput. Oqartussaqaarfiit Kalaallit Nunaannit oqartussaaffigineqalernissaasa tungaanut, naalagaaffimmi oqartussaqaarfiit aamma piviusunngortitsisarnissaq akisussaaffigivaat. Taamaattumik isumaqatigiissutip kapitali III-ata misissuataarneqarnerani eqqaamaneqartariaqarpoq, allannguuteqartitsisariaqarsinnaanermut isumaqatigiissutillu eqquutsinneqarnissaanut Kalaallit Nunaat toqqaannartumik akisussaasuunngimmat.

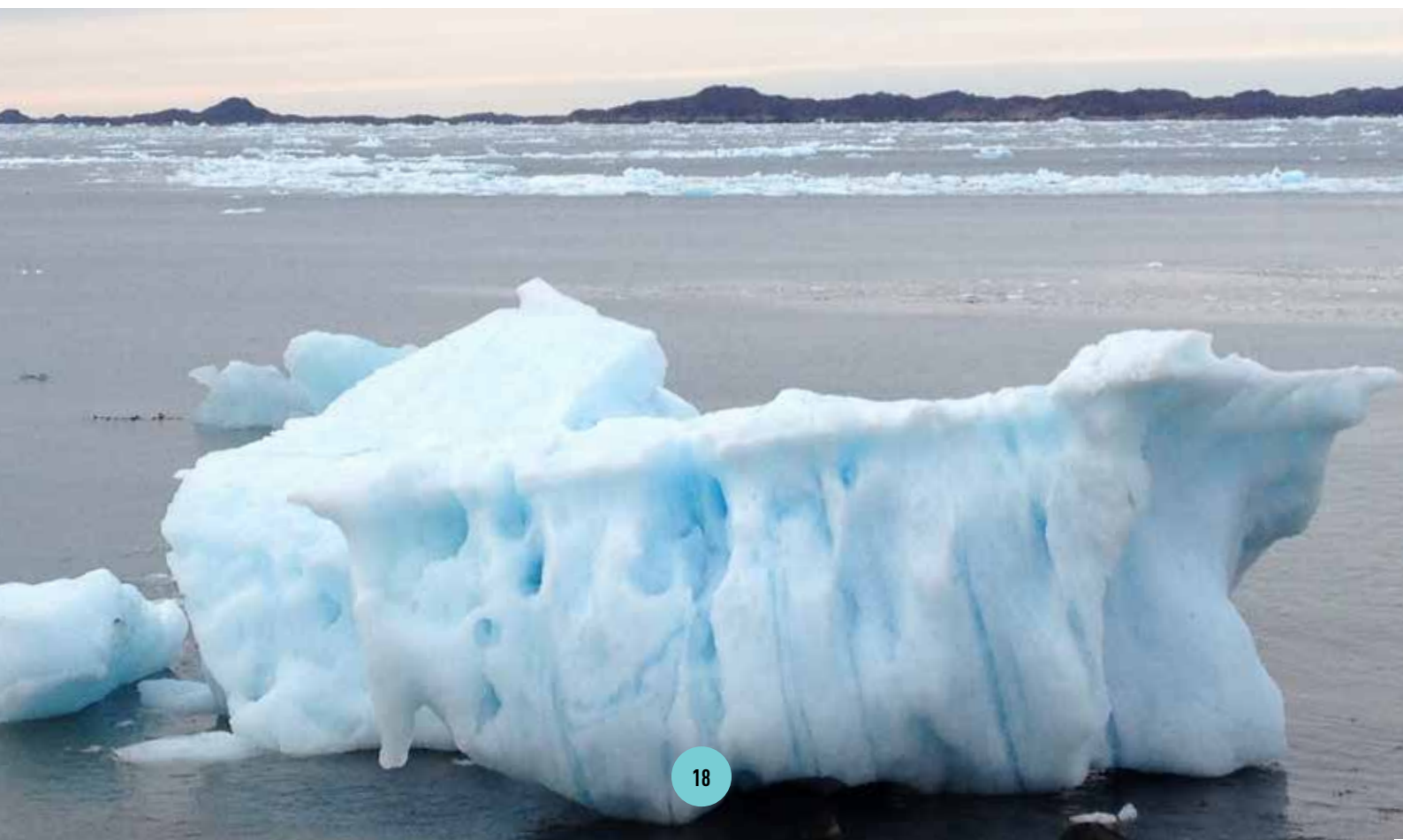
5.1 PINERLUNNERTUT ISIGINEQARTUSSAT

Immikkoortut 15-27 imaqarpoq aalajangersakkanik arlariinnik, taakkulu malillugit pisussaaitaavoq pisut arlariit pinerlunnertut isigisanngortissallugit, ilutigisaanillu naalagaaffimmit isumaliutigineqassalluni iliuutsit arlariit allat aamma pinerlunnertut isigisassanngortinneqassanersut.

Iliuutsit naalagaaffimmit pinerlunnertut isigisassanngortinneqartussat:

- Nunagisami tjenestemandinik akiliilluni pinerlutsitsineq²¹ (immikkoortoq 15)
- Tjenestemandinik nunani allamiunik aammalu tjenestemandinik nunat tamalaat suleqatigiiffini sulisunik akiliilluni pinerlutsitsineq (immikkoortoq 16, imm. 1)
- Nunagisami tjenestemandinik piaaraluni aningaasanik paa-riisanik peqquserluuteqarneq allatullu eqqunngitsuliornikut pisuussutinik suugaluartunilluunnit atorfik aqutigalugu

21 Isumaqatigiissummi oqaatsip tjenestemand-ip atorneqarnerani assersuunneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni pisortani atorfilimmut, taanna kommunini; Namminersorlutik Oqartussani imaluunnit pisortat suliffeqarfiutaanni suliffeqartuugaluarpalluunnit. Aamma qinigaasinnaavoq, akissarsiaqaatigalugu akissarsiaqaatiginaguluunnit inatsisiliornermik, aqutsisoqarfimmi eqqartuussiveqarfiniluunnit suliaqartoq, inuup pineqartup qanoq sivilutigisumik atuussimanera apeqqutaatinagu aammalu suliap ataavartuunera utaqqiisaasuuneraluunnit apeqqutaatinagu, tak. immikkoortoq 2. Oqaatigineqassaaq, isumaqatigiissummi pisortat suliffeqarfiutaat nassuiaateqartinneqanngimmat, illuatungaani OECDp Isumaqatigiissutaani suliffeqarfiit pisortanit pigineqartut nassuiarneqarlutik suliffeqarfittut naalagaaffimmit toqqaannartumik toqqaannangitsumilluunnit aqunneqartutut.

paarisanik pissarsineq, siammarterineq imaluunnit avisaartitsineq, tamanna imminut allanulluunnit iluaqusiinialuni iliuusaappat (immikkoortoq 17)

- Pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaaneq (immikkoortoq 23)
- Akornusersuineq, soorlu ilisimannittunik pinerluffigininnerit il.il. aammalu uppersaatissarsionermik akornusersuineq (immikkoortoq 25)
- Inuit ataasiakkaat pinerluttulioqataasimasut akisussaatinneqarsinnaasariaqarput eqqartuussivitsigoortumik, inuinnarnit unnerluunneqarnertigut imaluunnit allafissornikkut. Pineqaatissinneqarsinnaasunut pineqaatissinneqarsinnaanngitsunullu pillaatissiinerit sunniuteqarluartut, tassunga ilaatillugit aningaasatigut pillaatissiinerit, unioqquitsinermut naleqquttuussapput aammalu qunullertitsuussallutik (immikkoortoq 26)
- Qanorluunnit iliuuseqarluni lumaqatigiissummi pinerlunnertut isigineqartumut pinerluttulioqataaneq (immikkoortoq 27, imm. 1)

Naalagaaffik pisussaavoq isumaliutigissallugu pisut makku pinerlunnertut isigisariaqartissanerlugit

- Pissusilersuutit ima ittut, tjenestemandit nuna allaminngaanneersutut imaluunnit tjenestemandit nunat tamalaat pisortatigoortumik suliniaqatigiiffianni atorfillittut piaarluni, toqqaannartumik toqqaannanngikkalamilluunnit, assuarnartumik imminut allanulluunnit iluaqutissiisutiginialugulu suliamut tunngasumik iliuuseqarnissaq imaluunnit iliuuseqannginnissaq piumasaqatigigaanni imaluunnit akuersaaraanni (immikkoortoq 16, imm. 2)
- Pissusilersuutit, sunniuteqarsinnaanermik niiverutiginniffiusut (immikkoortoq 18)
- Tjenestemandip atuuffimminik imaluunnit atorfimminik atornerluinera (immikkoortoq 19)
- Eqqunngitsumik pisuunnguallanneq, tassani eqqarsaatigineqarluni tjenestemandip aningaasaataasa malunnaatillimmik amerleriaateqarneri, pineqartup akuerisaa-sumik aningaasarsiaqartitaanini tunngavigalugu upernassusillimmik nassuiarsinnaanngisaanik (immikkoortoq 20)
- Ingerlatsivinni namminersortuni akiliilluni peqquserlutsineq, tassunga aamma ilaatillugu kinaluunnit imminut assuarnartumik iluaqutissiisutissamik piumasaqartoq akuersaartorluunnit, tassunga taarsiullugu nammineq allalluunnit pineqartup pisussaaffiunut akerliusumik iliu-

seqarneratigut imaluunnit iliuuseqanngitsoorneratigut (immikkoortoq 21)

- Ingerlatsivinni namminersortuni aningaasanik paarisanik tillinneq (immikkoortoq 22)
- Pinerlunnermit pissarsianik toqquussineq imalunniit tigungminniinnarallarneq, taakku pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaanermit pisuunngippata (immikkoortoq 24)
- Isumaqatigiissummi pinerlunnertut isigineqartumik pinerluuteqariaraluarneq suugaluartorluunnit (immikkoortoq 27, imm. 2)

Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermi inatsisip misissorne-rani paasinarpoq, isumaqatigiissummi taakkartorneqartut pinerluttulerimi inatsimmi aalajangersaaffigineqareersimasut.

5.2 INATSIINIK ATORTITSINEQ

Immikkoortuni 28-41 sammeneqarput inatsisunik atortitsinermut tunngassuteqartut arlariit aammalu malittarisassat, pinerluttulerinermi inatsisip aamma *Kalaallit Nunaanni inatsisunik atuutsitsineq pillugu inatsisip* ataaniittut; kingulleq eqqartuussiveqarneq pillugu nutarterinerup, 1. januar 2010 atuutilersup ilagivaa.

Tulliullugu allaaserineqassapput immikkoortut, immikkut isumaliutigineqartariaqarsinnaasut.

Piaaraluneerluni iliuuseqarneq pillugu aalajangiussinissamik piumasaqaat (immikkoortoq 28). Piaaralunersimanagerup aalajangiiffigineqarnissaanik isumaqatigiissutip piumasaqaataa, Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermi inatsimmi piaaralunersimaneq pillugu piumasaqatigineqartumut naleqquppoq.

Pisoqalisoornissamut piffissamik killeqartitsineq (immikkoortoq 29). Isumaqatigiissutip aalajangersagar-taani imaluunnit aalajangersakkap nassuiaatitaani pisoqalisoornissamut killissat aalajangersaavigineqanngillat.

Kalaallit Nunaanni pinerluttulerineq pillugu inatsimmi aalajangersimasumik pisoqalisoornissamut piffissamik killiliinertaqanngilaq, pinerluttulerinermut inatsimmi pineqaatissiisutissat annertussusissaannik aalajangersaaviunngimmat. Pinerluttulerinermut inatsisip piareersaatigineqarnerani oqaatigineqarpoq, eqqartuussiveqarneq pillugu ataatsimii-taliarsuaq isumaqartoq, "pineqartumi Danmarkimi malittarisassat assigisaannik nutaanngilisoornissamut malittarisassavinnik pinerluttulerinermi inatsimmi ilanngussisoqartariaqanngitsaq, akerlianilli isumaqarluni unnerluusuteqarnissamut piffissaliussat pillugit pinerluttulerinermi

inatsimmi aalajangersakkat atuuttut, piffissap sivilunerusup ingerlareerneratigut pinerluttulerinermi eqqartuussisaatsimi akisussaaffiliinissap pinngitsoornissaanut pisariaqartitsinermik naammassinnittut" ²².

Pinerluttulerineq pillugu inatsisip § 21-at unnerluussinissamut piffissamik killeqartitsinermut tunngavoq, tassani unnerluussinnaatitaaneq ukiunik marlunnik killeqartinneqarluni, inuk akiliisitaanermik imaluunniit arsaagaanermik kinguneqartussaaitaasumik iliuseqarsimatillugu. Tamatuma saniatigut unnerluussinnaatitaaneq killilersorneqanngilaq, kisiannili oqimaalutarneqassalluni pisimasup qanga pisimaneq pineqaatissiisuteqarnissamut tunngavissarititanut sanilliullugu. Tamatuma isumaqatigiisummut napertuuttuusutut isigineqarnissaa naatsorsutigisariaqarpoq, tassami Kallaallit Nunaanni eqqartuussisarnerup tungaatigut ileqqutoqqat pillaatisseeriaatsit pisoqalisootarnerillu pillugit nalilersuinerneq ilaatinneqartariaqarmata.

Pillaatissiineq (immikkoortoq 30). Soorlu oqaatigineqareersoq Kallaallit Nunaanni eqqartuussisarnikkut ileqqutoqqat malillugit pillaatissiisarneq imatut sinaakkusersugaanngilaq, aalajangiunneqarsimappat ilumut unioqqutitsisoqarsimasooq, taava tamatuma sinaakkutit aalajangersimasut iluini qanoq pineqaatissiisutigineqarnissaa aalajangiussaareersimasarluni. Akerlianik Kallaallit Nunaanni pineqaatissiisutissat immikkoortukkuutaarlugit inississugaapput. Pineqaatissiisutissanik immikkoortitaarineq

ima paasisariaqarpoq, inatsisinik unioqqutitsineq iliuitsimik aalajangersimasumik kinguneqartinneqarsinnaalluni (mianersoqqussut, akiliisitaaneq, isertitsivimmuut inissinneqarneq il.il.), kisianni pineqaatissiisutit qanoq ittuunissaa eqqartuussivimmi aalajangerneqartarpoq qanorpiaq pisoqarsimaneq aallaavigalugu, inatsisinik unioqqutitsisimaneq ilungersunartuussusaa ilanngullugu nalilersuutaatillugu. Inatsisinik unioqqutitsisimaneq qanoq ilungersunartiginera aamma ilanngullugu nalilersuutaasarpoq aalajangiiffiginerani, unnerluunneqartoq misissuinerup nalaani tigummigallarneqarsinnaanersoq imaluunniit pinerluttulerinermut inatsisip ataani pingitsaallissutaasumik iliuserineqarsinnaasut allat atorneqassanersut.

Immikkoortoq 30, imm. 6-mi aalajangersarneqarpoq, naalagaafiup isumaliutigissagaa periusissamik atuutilersitsissanarluni, pisortani atorfillip pisortaarfimmit oqartussaassusiligaasumit soraarsinneqarsinnaanera, suliunnaarallartinneqarsinnaanera imaluunniit atorfirmut allamut nuutsitaasinnaanera pillugit, pisuunngitsooratarsinnaaneq pillugu tunngavissiat innimigalugit. Tjenestemandit pillugit inatsit nalinginnaasumillu pisortani sulisunik aqutsisinermut pisinnaatitaaffiit tamarmik periarfissiipput, pisortani sulisitsisup taamatut alloriaateqarsinnaaneranik.

Immikkoortoq 30, imm. 9-mi naqissuserneqarpoq, naalagaaffiup nammineerluni aalajangersaaffigissagaa pineqaatissinneqarsinnaannginnissamut patsisissat imaluunniit inatsisitigut tunngavissat allat iliuitsip qanoq inatsisinik eqquutsitsitigisuunera pillugu. Assersuutigalugu imatut pisoqarsinnaavoq, naalagaaffik pillagasannortitsiniarluni suliniuteqanngitsoorsinnaasoq *small facilitation payments*-imik akiliuteqartitsinikkut, tamanna nunap

²² Isumaliutissiisut nr. 1442 2004 Kallaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarneq pillugu, qupp. 1022.

tsisinik atuutsitsiniarnermut sakkussalinnik peqartoqarnisaa (immikkoortoq 36). Tamatuminnga isumaginnittussaq tunngaviatigut SØK-iusariaqassaaq²⁸, pinerluttulerinermut eqqartuussiveqarnermullu tunngasut nunaatsinnit akisuusaafigineqalinngikkallartillugit.

Naalagaaffiup kaammattuutigissavaa, inuit peqquserulluni iluanaarniarnermut akuusimasut **oqartussaqaarfinnik inatsisinik atuutsitsiniartunik suleqatiginnikkumanissaat** (immikkoortoq 37). Naalagaaffik iluaqutiginiarsinnaasaminik arlalinnik isumaliuteqarsinnaavoq, soorlu qajassuussinissamut pissutaasinnaasut, unnerluutigineqarsinnaannginneq il.il.. Pinerluttulerinermut inatsisip § 123-ia periarfissiivoq annikinnerusumik pineqaatissiisinaanermut imaluunniit pineqaatissiinnginnissamut. Kalaallit Nunaata inatsisaani unnerluutigineqarsinnaannginnermik periarfissiisumik aalajangersagaqannginnera isumaqatigiissutip piunasaqaataanut sanioqqutitsinerussanngilaq.

Pisortat oqartussaqaarfiisa akornanni aamma pisortani oqartussaqaarfiit suliffeqarfiillu namminersortat akornanni suleqatigiinneq (immikkoortoq 38 aamma 39) qulakkeerneqassaaq nalinginnaasumik ingerlatsinermit tunngavioq aqquutigalugu, tassalu pisortani atorfilik unioqutitsinermik qullersarisaminut nalunaartussaataammat. Aammattaaq aqutsisoqarfik aqutsisoqarfimmit allamit qinuigineqarnini naapertorlugu tassunga paasisutissamik ingerlatitseqqiissaaq, tamanna aqutsisoqarfiup suliaanut imaluunniit aqutsisoqarfiup aalajangigassaanut pingaaruteqarpat, tak. suliassat suliarineqartarneri pillugit inatsimmi § 32²⁹.

Namminersortumik inuussutissarsiutillit pisortanilu oqartussaqaarfiit akornanni suleqatigiinnerup qanoq ittuunera peqquserulluni iluanaarnerup pitsaaliorneqarneranut, paasineqarneranut inatsisitigullu malersorneqarneranut annertuumik pingaaruteqarpoq. Ilimagisariaqarpoq pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaneq pillugu inatsisip misissuisussaataaneq malunnarunnaarsaanermillu allattoqarfimmut nalunaaruteqartussaataaneq pillugit malittarisassartai isumaqatigiissummik malititsisuunissamut naammattut. Aammattaaq *kukkunersiuisut naalagaaffimmit akuerisat nalunaarsorneqarsimasullu pillugit inatsisip Kalaallit Nunaannut atuutilernera pillugu peqqussum-*

mi § 10, imm. 5-imi³⁰ aalajangerneqarpoq, kukkunersiuisoq SØK-mut nalunaaruteqartussaataasooq aningaasatigut pinerluuteqartoqarneranik paasinnikkuni.

Immikkoortoq 40 **aningaaseriviup isertuussisarneranut** tunngavoq, tassami aningaaseriviup isertuussisarnera peqquserulluni iluanaarniarsimanerup misissuifigineqarneranut akornusiisinaavoq. Inatsisinik atorfitsineq pillugu inatsisip § 420-ata eqqartuussiveqarfiup suliffeqarfimmik inunniluunniit naalakkiiisuteqarsinnneranut tunngasup aningaaserivimmit isertuussisarneq illikartippaa, taannami naapertorlugu inuk pasisaanngitsoq eqqartuussiveqarfimmit piunaffigineqarsinnaavoq atugassat takutissallugit tunniutissallugilluunniit. Pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaanermut inatsisip § 22-iatigut inuit nipangius-sisussaataaneerat atorunnaartinneqarsinnaavoq, paasisutissat ajunngitsumik siunertaqarluni tunniunneqarpat. Taamaattumik malittarisassat Kalaallit Nunaanni atuuttut isumaqatigiissummik eqquutsitsisuusutut isigineqarput.

Immikkoortoq 41-mi pineqarput nunat allat **pillaatisisimasut allattorsimaffiutaannik** atuinerat. Naalagaaffiup inuup pinerluttuliorsimasorisap nunami allami siusinnerusukkut eqqartuussaasimanera iluaqutiginiarsinnaavaa, tassani paasisutissaatigineqartut pinerluttuliorsimanermik eqqartuussitigoortitsinermit atorsinnaajumallugit. Naak pinerluttulerinermut inatsimmi § 121-mi, pineqaatissiisummik annertussusiliinissamut tunngasumi, erseqqissumik oqaatigineqanngikkaluartoq ilimagineqarsinnaavoq, eqqartuussinermit siusinnerusukkut pineqaatissiisutaasimasut, aamma nunani allani, nalilersuinermit ilaatinneqarsinnaasut³¹.

5.3 INATSISIT ATUUTSINNEQARFIAT

Immikkoortoq 42-mi sammineqarput iliuitsit isumaqatigiissummi pineqartut pillugit pillaateqartitsisinnaasutut oqartussaqaarfik imaluunniit inatsisit atorinneqarfissaannik aalajangiisarfik. Tassa imaappoq, naalagaaffik iliuitsinik taama ittunik eqqartuussitigoortitsisinnaapput. Pinerluttulerinermi inatsimmi §§ 4-7 inatsisit atuutsinneqarfiannut tunngasut annertunerpaartaatigut isumaqatigiissutip piunasaqaataanik naammassinnittuunerat naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

²⁸ Aamma takukkit pkt. 3.2-p ataani oqaaseqaatigineqartut.

²⁹ Takuuk Pisortat ingerlatsineranni suliassat suliarineqartarnerat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 8, 13. juni 1994-meersoq.

³⁰ Peqqussut nr. 623, 23. juni 2008-meersoq.

³¹ Aamma takuuk Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarfik Pillugu Isumaliutissiisut 1442/2004, qupp. 2532.

6. NUNANIK ALLANIK SULEQATEQARNEQ

Isumaqatigiissutip kapitali IV-ianiipput aalajangersakkat pinerluttulerinermi nunat assigiinngitsut suleqatigiinneranni pissutsit assigiinngitsut pillugit (immikkoortoq 44-50). Tamatuma sania-tigut naalagaaffiit isumaliutigissavaat apeqqutit innunat allaffis-sornermulluunnit tunngasut, peqquserlulluni iluanaarniarnermut attuumassuteqartut, pillugit misissuineri eqqartuussisutigoor-titsinerilu imminnut ikiorsertassanerlutik (immikkoortoq 43).

Immikkoortut 44-50 tunniussinerut tunngapput; eqqartuussa-nik nuussinerit, inatsisitigut siunnersoqatigiinneq, politiuut su-liassiissutaasimasumik nuussineq, inatsisinik atoritsiniarneq pillugu suleqatigiinneq, misissueqatigiinneq immikkullu misis-sueriaatsit.

Aalajangersakkani pineqartut suliarineqarneri annertunerpaar-taatigut naalagaaffimmit akisussaaffigineqarput, taamaattumillu isumaqatigiissutip Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqanissa-ani aalajangersakkat ataasiakkaat Kalaallit Nunaanni oqartussa-qarfinnut qanoq sunniteqassanersut nalilersuiffigissallugit naleqqutissanngilaq. Soorunami inatsisinik allannguisoqartari-aqassagalarpat Kalaallit Nunaannit isummerfigineqartussaas-sapput. Ilimagineqartariaqarporli inatsisinik atoritsineq pillugu inatsimmi malittarisassat atuuttut; nunat killeqarfii akimorlugit misissuineri ikiorseeriaatsit innunillu tunniussisinnisaq pillugu malittarisassat (tunniussinnisaq pillugu inatsit)³² annerusumik allanguiffigineqarnaviannngitsut. Aamma isumaqatigiissummi arlariinnik aalajangersagaqarpoq, taakku malillugit naalagaaffi-

³² Inatsit allannguuteqartitsisarnerit ilanngullugit katitigaq nr. 833, 25. august 2005-meersoq, kingusinnerusukkut allaannguuteqartinni-koq tunngaviutillugu inatsit nr. 249, 9. juni 1967-meersoq inatsisinik unioqqutitsisunik tunniussisarneq pillugu, taanna inatsisinik unioqqutit-sisunik tunniussisarneq pillugu Europami isumaqatigiissummik 13. de-cember 1957-meersumik piviusunngortitsisusoq.

up isumaliutigissavaa nunap allap imaluunnit nunat arlallit allat isumaqatigiissuteqarfiginerisigut allatulluunnit nunanik allanik isumaqatigiissuteqarnikkut inatsisitigut siunnersuineq, inatsisi-nik malitsisineq misissueriaatsillu immikkut ittut pillugit suleqa-teqassanerlutik.

Taamaakkaluortoq isumaliutigineqarsinnaavoq, qanoq ililluni isu-maqatigiissutip piumasagaataa una naammassinarususssaner-lugu, naalagaaffiit isumaqatigiissummut peqataasut tamarmik im-mikkut qitiusumik oqartussaqaarfimmik toqqaassasut, taassuma suliasarissallugu pisinnaatitaaffigissallugulu inatsisitigut siun-nersoqatigiinnissamik qinnuteqaatinik tigusaqarnissaq taakkunin-galu naammassinnilluni imaaluunnit oqartussaqaarfinnut pigin-naanilikkanut allanut naammassineqaaqqullugit ingerlateqqissal-lugit, tak. immikkoortoq 46, imm. 13. Ullumikkut Inatsisinik Ator-titsinerimut Ministeriaqarfik/Justistministeriet taamatut qitiusumik aqutsisoqarfiuvoq, tamannalu aamma isumaqatigiissut Kalaal-lit Nunaannut atuutilersinneqasappat periarfissaassaaq, min-nerunngitsumik inatsisitigut siunnersuineq pinerluuttulerinermut tunngassuteqarmat. Kisiannili imaassinnaavoq Kalaallit Nunaan-ni oqartussaqaarfiit apeqquteqaatinut akissuteqartartussaassasut, Inatsisinik Atortitsinerimut Ministeriaqarfik aqqutigalugu.

Aalajangersakkat ilai Palermomi isumaqatigiissummiittunut as-singupput. Assersuutigalugu immikkoortoq 46-p inatsisitigut ikior-sisarnermut tunngasup annertunerpaartaatigut Palermomi isu-maqatigiissummi immikkoortoq 18 assigaa; aamma immikkoortoq 50 misissueriaatsinut immikkut ittunut tunngasoq Palermomilu isumaqatigiissummi immikkoortoq 20 assigiipput. Naak misis-suineq manna FNKK Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqasappat suliniutigineqartariaqartunik nalilersuinerugaluortoq, aamma soorlu kapitali 2-mi eqqaaneqartoq isumaliutigineqarsinnaagal-u- arpoq, Palermomi isumaqatigiissut aamma ilanngulluni Kalaallit Nunaannut atuutilersittariaqannginnersoq.

7. PIGISANIK NALILINNIK UTERTITSINEQ

Isumaqatigiissutip kapitalit V-ianni immikkoortut 51 – 59 tassapput aalajangersakkat assigiinngitsut pigisanik nalilinnik utertitsinermut tunngasut. Tamanna isumaqatigiissummut tunngaviuvoq pingaarutilik, naalagaaffillu pisussaapput sapinnngisamik annertunerpaamik suleqatigiissallutik ikioqatigiissallutillu (immikkoortoq 51).

Immikkoortuni 52-59 allaaserineqarpoq naalagaaffik sutigut aaqqiissuteqassanersoq imaluunniit aaqqiissuteqarnissaminik isumaliuteqassanersoq.

Immikkoortoq 52 pinerlunnikkut aningaasarsianik nuussisarnermik pitsaaliuinissamut paasinnittarnissamullu tunngavoq. Aalajangersagaq taanna pingaartumik aningaaserivinnut sammitinneqarpoq, naalagaaffillu pinngitsoortinniartussaavaa aningaaserivinnik illutaqanngitsunik pilersitsisoqarnissaa, taakku aningaaserivittut suliffeqarfissuarmut malittarisassiuunneqareersumut atanngippata. Malittarisassat taakku pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaaneq pillugu inatsisip kinaassutsimik/suussutsimik uppernarsaateqarnissamik aamma sukannernerusumik kinaassutsimik/suussutsimik uppernarsaateqarnissamik aalajangersagaasa ataaniipput³³.

Pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaanermut inatsit aamma piumasaqaatitaqarpoq, suliffeqarfiit inuillu inatsimmi pineqartut sullitamik kikkuumeri pillugit iluminni atugasaminik naammattunik allaasimasunik maleruagassiussasut. Tamatuma malittarisassiuunnissaa Akileraartarnermut Aqut-sisoqarfimmit aamma Aningaasanik Nakkutillisoqarfimmit/Finanstilsynimit isumagineqarsinnaavoq, soorluttaaq naatsorsuutigisariaqartoq aamma taakku najoqqutassartaannik ilitersuutitaannillu suliaqarsinnaasut. *Aningaasalersuineramik ingerlatsineq pillugu inatsisit* tungavigalugit aningaasalersuineramik ingerlatsivik Kalaallit Nunaanni qitiusumik allaffeqassallunilu

33 Pinerlunnikkut aningaasarsianik malunnarunnaarsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat aamma Aningaasanik peqquserluutinik malunnarunnaarsaasarneq pinerliiniarnemillu aningaasalersuisarneq pinaveersimatiniarlugit iliuuserisassat pillugit inatsisip Kalaallit Nunaannut atuutilernissaa pillugu peqqussut taakkuninnga piumasaqaatitaqarput.

tassani angerlarsimaffeqassaaq akuersissullu tunniunneqarsimasoq utertinneqarsinnaavoq qaammatit arfinillit sinnerlugit aningaasalersuineramik ingerlatsisoqarsimangikkaangat, taamaattumillu naatsorsuutigineqarsinnaavoq inatsisip taassuma piunngitsunik suliffeqalersinnaanera pinngitsoortissinnaassaga³⁴. Taamalilluni isumaqatigiissutip piumasaqaatai immikkoortoq 52, imm. 1-4-miittut naammassineqartutut oqaatigisariaqarput.

Immikkoortoq 52, imm. 5-6 malillugit naalagaaffiup isumaliutigissavaa pisortani atorfillit aningaasatigut inissisimanertik nunanilu allani kontotik pillugit paasissutissiisussaaitaanissaat pillugu malittarisassanik atuutilersitsissanerluni. Tamannali piumasaqaativiunngilaq, taamaallaalli naalagaaffimmit, Kalaallit Nunaanniillu, isumaliutersuutigineqartussaalluni.

Immikkoortoq 53 pigisanik nalilinnik toqqaannartumik utertsisarnissamik aaqqiissuusaqarnissaanut tunngavoq. Tamatumani pineqarneruvoq periarfissineqassasoq, nalagaaffiup allap pigisanik nalilinnik utertitsivigineqarnissaminik piumasaqarsinnaanissaa. Naatsorsuutigisariaqarpoq Kalaallit Nunaanni tamanna eqqartuussiviit aqqutigalugit periarfissaareersoq.

Immikkoortoq 54 naapertorlugu naalagaaffik pigisanik nalilinnik utertitsineq pillugu aaqqiissuusaqassaaq, nunat assigiinngitsut arsaarinnittarneq assigisaalluunniit pillugit suleqatigiinnerisigut. Naalagaaffik pisariaqartutigit aaqqiissuteqassaaq, inatsisitigit siunnersoqatigiittoqarsinnaalersillugu nunap allap eqqartuussivianit arsaarinninnissamik aalajangiineq imaluunniit aningaasaatit mattunneqarnissaannik tigungmineqarallarnissaannilluunniit aalajangiineq piviusunngortinneqarsinnaaqqullugu. Taamatuttaaq naalagaaffiup naalagaaffik alla ikiuteqqullugu qinnuigisinnaasariaqarpaa arsaarinninnissaaq, aningaasaatit mattussineq tigungminnikkallarnissarlunniit pillugit. Apeqqutit nunani allani pineqaatissiissutinik il.il. aalajangiinerit piviusunngortinneqarnissaannut tunngasut *Namminersorneq pillugu*

34 Takuuk peqqussut nr. 838, 14. august 2012-meersoq aningaasalersuineramik ingerlatsineq pillugu inatsisip Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarnera pillugu § 14, imm. 1, nr. 7 aamm 224, imm. 1, nr. 4.

inatsisit naapertorlugit *pinerluttunik isumaginnittoqarfiup* suliasaqarfiinut ilaapput³⁵, suli Namminersorlutik Oqartussanit akissusaaffigineqalinngitsut.

Pisariaqartinneqarpassippoq nalilersussallugu, malittarisassani Kalaallit Nunaannut atuuttuni immikkoortoq 54-imi pineqartut tamarmik aalajangersaaffigineqarsimanersut. *Nunani allani pillaatisiamik il.il. piviusunngortitsineq pillugu inatsit* peqqussutigut Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarnikuunngilaq. Akerlianik *pillaatisianik piviusunngortitsineq pillugu Finlandimik, Islandimik, Norgemik aamma Sverigemik suleqateqarneq pillugu inatsit* Kalaallit Nunaanni atuutsinneqarpoq. Taamaattumik ersernerluppoq nunani allani arsaarinnissamik aalajangiussaq Kalaallit Nunaanni naammassineqarsinnaanersoq.

Aammattaq ersernerluppoq Kalaallit Nunaanni eqqartuussivini akuerineqarsinnaanersoq, nunat allat eqqartuussivini qinnuigineqarunik naalagaaffimmi pineqartumi politilersuussinermut atatillugu Kalaallit Nunaanni suliap misissorneqarneranut atatumik pinngitsaalliissummik akuliunnissamut, soorlu arsaarinnissuteqarallarnermik. Taamaattoq Europami isumaqatigiissut 20. april 1959-meersoq politiiinut suliakkiissutaasimasut pillugit inatsisitigut siunnersoqatigiitarnaq pillugu aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq, kisianni eqqartuussiveqarneq pillugu inatsit toqqaannartumik piginnaatitsinngilaq nunani allani eqqartuussivinni aalajangikkanik naammassinnissinnaanermut.

INNERSUUSSUT

- Nalilersuusiorfigineqassasoq, nunani allani eqqartuussivini arsaarinnissamik pinngitsaalliissutaasumillu politit misissuineranut atatillugu akuliteqqusissutit Kalaallit Nunaanni naammassineqarsinnaanersut.

Immikkoortoq 55-imi taamaallaat pineqarput nunat assigiinngitsut akornanni arsaarinnineq, arsaarinnikkallarneq il.il pillugit suleqatigiinnermi suliat ingerlanneqarnissaannut najoqqutassat, imaassalluni naalagaaffimmi qinnuteqarfigineqartumi piginnaanilikkamik oqartussaqaarfiit taakkuussasut qinnuteqaammik suliarinnittussat, soorluttaq qinnuteqaat sunik imaqartinneqassanersoq qanorlu ilusilersugaassanersoq piumasaqaatigineqarsinnaasoq. Aalajangersakkap malitsigisaanik Kalaallit Nunaanni inatsisinik annerusumik allannguisoqartariaqarnissaa ilimanangilaq.

Immikkoortoq 56-imi pineqarpoq nunani allani oqartussaqaarfinik immikkut ittumik suleqateqarneq; tassani pineqarluni pinerlunnikkut iluanaarutit pillugit naalagaaffimmi oqartussaqaarfiimmit naalagaaffimmi allami oqartussaqaarfiimmut paasisutissanik ingerlatitseqqiisarneq. Kalaallit Nunaannut piumasaqaataasusaq tassaassaaq, Kalaallit Nunaat suliniuteqassasoq tamatuma periarfissaalernissaa anguniarlugu, aammalu tamanna taamaal-

laat pisassanngitsoq nunat allat oqartussaqaarfiarit qinnuigineqarnerup kinguneranik, kisiannili aamma nammineerluni iliuuseqarnikkut paasisutissanik taama ittunik oqartussaqaarfiimmut pineqartumut nassiussinikkut.

Kalaallit Nunaanni pissutsit tunngavigalugit taamatut paasisutissanik paarlaasseqatigiinnermi suliat ingerlanneqartarnerat pillugu inatsimmi kapitali 8 nipangiussisussaassusermut tunngasoq attuuttussaasinnaavoq. Suliat ingerlanneqartarnerat pillugit inatsimmi § 28-p (inatsisissatut siunersuutigineqaaqqaar-mat § 27-iusimasoq) ingerlatsinermi oqartussaqaarfiimmut allamut paasisutissanik ingerlatitseqqiisarneq pillugu nassuiaati-taani allassimavoq, nunanni allani oqartussaqaarfiimmut ingerlati-tseqqiineq aalajangersakkap avataaniittoq. Taamaattumik ima paasisariaassaaq, nunai allani oqartussaqaarfiimmut ingerlatitseqqi-nermi toqqammavineqassammata nalinginnaasumik nipa-ngiussisussaataitanermik pillugu aalajangersakkat suliat inger-lanneqartarnerat pillugit inatsimmi § 27-imiittut aamma piner-luttulerinermi inatsimmi §§ 50-54-miittut. Paasisutissanik taama ittunik nunani allani oqartussaqaarfiimmut ingerlatsitseqqi-ineq pisumi tassanerpiaq pissusissamisooruusinnaavoq taa-maattumillu nipangiussassaataitanermik unioqqutitsinani. Taa-maalilluni Kalaallit Nunaanni inatsiseqarneq isumaqatigiissutip piumasaqaataanik naammassinnissamut akornutissisussatut isigineqarsinnaanngilaq.

Immikkoortoq 57-imi aalajangerneqarpoq, naalagaaffiit ataasi-akkaarlutik pigisat nalillit arsaarinnissutaasimasut utertissin-naanerat, atorneqaqqissinnaneralu qulakkeersinnaassagaat. Tamanna imatut paasineqassaaq, Kalaallit Nunaanni inatsise-qarneq imatut aaqqissugaassammata, pisussaaffimmi tamatu-minnga equutsitsinnaalersillugu. Kalaallit Nunaanni arsaarinnissuteqarnissamik pineqaatissiisoqarpat, tak. pinerluttuleriner-mi inatsimmi kapitali 37, arsaarinnissutaasut tunngaviatigut naalagaaffimmut/nunap karsianut tussapput. Naatsorsuutigisa-riaqarpoq naalagaaffimmit taarsiivigineqarnissamik qinnuteqar-toqassagaluarpat, tamanna arsaarinnissutaasunit matussuser-neqarsinnaassasoq, taamaattumillu arsaarinnissutit naalagaaf-fimmut tassunga tunniunneqarsinnaassallutik. Tamanna piner-luttulerinermi inatsisip § 169-iata malitsigivaa. Kisianni erseqqi-vinngilaq, Kalaallit Nunaanni inatsisit atuuttut tamatigut pisuus-sutit nalillit arsaarinnissutaasimasut naalagaaffimmut allamut nuunneqarnissaannik periarfissaqartitsinersut, taamaaliornissaq Kalaallit Nunaannit nunamilluunni allamit aalajangerneqarsima-galuarpalluunni. Tikkuarneqarsinnaavoq, oqaatigineqareersutut *nunani allani pillaatisiamik il.il. piviusunngortitsineq pillugu inatsit* peqqussutikkut Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarni-kuunngimmat taamaattumillu aamma taassuma arsaarinnittar-neq pillugu aalajangersagartai.

INNERSUUSSUT

- Naliliiffigineqassasoq, pigisanik nalilinnik arsaarinnissutit ta-matigut naalagaaffimmut allanut tunniunneqarsinnaanersut.

³⁵ Inatsit nr. 473, 12. juni 2009-meersoq.

Immikkoortoq 58-imi sammeneqarpoq naalagaaffiit ataasiakkaat pisussaaffigigaat isumaliutigissallugu aningaasanut tunngasunik isertortumik paasiniaasarneq pillugu oqartussaqaarfimmik pilersitsissanerlutik, taassuma akisussaaffigissallugu pasinartumik aningaasanik ingerlatisinerit pillugit nalunaarutinik tigusi-sarnissaq, paasiniaaqqissaartarnissaq aammalu oqartussaqaarfinnut eqqortunut ingerlatitseqqiisarnissaq. SØK-imi pinerlunnikkut aningaarsianik malunnaarunnaarsaanermik allattoqarfik pisussaaffimmik tamatuminnga naammassinninnertut oqaatigineqarsinnaavoq.

Immikkoortoq 59-imi taamaallaat pineqarpoq naalagaaffiit ataasiakkaat pisussaaffeqartut isumaliutigissallugu nunamik allamik nunanilluunnit arlariinnik isumaqatigiissuteqarnikkut imaluunnit isumaqatiginerisut nunat assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnerup nukittorsarniarnissaanut, tamanna naammassineqassalluni pisanik nalilinnik utertitsinissaq pillugu kapitali tunngavigalugu. Tamatumunnga tunngatillugu Kalaallit Nunaanni isumaliutigineqarsinnaavoq, nunat assigiinngitsut akornanni isumaqatigiissuteqarnersoq, nunat arlariit akornanni imaluunnit nunat marluk akornanni, Danmarkimit peqataaffigineqartunik, aamma Kalaallit Nunaat ilanngullugu atuuttussanngortinneqarsinnaasunik.

8. TEKNIKKIKKUT IKIUNEQ AAMMA PAASIS-SUTISSANIK PAARLAASSEQATIGIINNEQ

Isumaqatigiissummi kapitali VI-imiippat immikkoortut 60-63. Immikkoortoq 60 tunngassuteqarpoq naalagaaffiup pisuussaaneranut pisariaqartitsineq naapertorlugu sulisorisanut, peqquserlulluni iluanaarniartarnerup pitsaaliorneqarnissaanik akiorneqarnissaanillu akisussaaffilinnut, ilinniusianik immikkut ittunik pilersitsissalluni, ineriartortitsissalluni imaluunnit pitsanngorsaassalluni. Aalajangersakkami aamma tamatuma qanoq piviusunngortinneqarsinnaanera arlalitsigut siunersuusiorfigineqarpoq. Taamaallluni naalagaaffik aalajangersimaqqissaartunik iliuuseqartussaataannigilaq, kisianni taamaakkaluartoq nalinginnaasumik pisussaaffeqarpoq iliuuseqassalluni, isumaqatigiissutip sunniuteqarluartumik eqquutsinnissaa anguniarlugu. Nalinginnaasumik apuussiffigerusutat tassangajuttarput eqqartuussiveqarfiup iluani suleqataasut, kisianni aamma akileraartarnermi oqartussaqaarfiit, pisiniartarnermik immikkoortotaqarfiit il.il. Aalajangersakkami aamma assigiinngitsutigut nunanik allanik suleqateqarnissaq kaammattuutigineqarpoq.

Immikkoortoq 61-imi kaammattuutigineqarpoq, naalagaaffiit ataasiakkaat isumaliutigissagaat, qanoq iliorluni naalagaaffiup killeqarfiisa iluini peqquserlulluni iluanaarniartarnek pillugu paasisutissat katersussanerlugit, paarlaateqatigiittassanerlugit paasiniaqqissaartassanerlugillu. Taassuma iluaniippoq naalagaaffiup iluani peqquserlulluni iluanaarniartarnek pillugu pilersaursiorluakkamik tulleriarluakkamillu suleriuseqarnissaq. Naak matumani kaammattuisoqaannaraluartoq, taamaattoq isumaqatigiissummik sunniuteqarluartumik naammassinnissinaanissaq ajornakusuussaaq naammassinnissamut nuna tamakkerlugu atuuttumik pilersaursummik imaluunnit iliuusisamisk, ingerlaavartumik nalilersuiffigineqartartumik, peqanngikkaanni.

Inaarutaasumik immikkoortoq 62-imi nunat tamalaat akornanni immersoqatigiinnissaq kaammattuutigineqarpoq, teknikkikkut aningaasatigullu ikiorsiisarnikkut, minnerunngitsumik nunanut siuarsarniakkanut.

9. INERNILIUSSATUT OQAASEQAATIT

Misissuinerup matuma, Naalagaaffiit Peqatigiit Peqquserlulluni iluanaarniarnek Akiorniarlugu Isumaqatigiissutaata Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqassagaluarpat annerusumik inatsiseqarnikkut, aammali ulluinnarni suliqaarnikkut kingunerisassaanut tunngasup, takutipaa, Kalaallit Nunaannit. Aammali sammisat ilaannut tunngatillugu suliniuteqarnissaq pisariaqartinneqarpoq, minnerunngitsumik eqqarsaatigalugit aqqissugaa-

nerit, Danmarkimi oqartussaqaarfinnik suleqateqarneq, politikkit ilitsersuusiallu saqqummersinneqarnikut, whistleblowerit illersugaanerit, neqeroortitsisarnermi malittarisassat, inatsisinik ataasiakkaanik nutarterisariaqarneq aammalu nunanik allanik suleqateqarnermik qulakkeerinninnissaq.

**NUNARSUARMÍ
TAMARMÍ PEQQU-
SERLUUTEQARLUNI
ILUANAARNIARTARNER-
NUT UUTTUUT 2020
KALAALLIT NUNAAN-
NIIT INERNILIUSSAT
PINGAARNERIT**

TRANSPARENCY INTERNATIONAL GREENLAND PILLUGU NAATSUMIK

TI Transparency International eqeersaataavoq nunarsuarmut tamarmut siaruarsimasoq ataa-siinnavimmik siunertaligaalluni: Silarsuaq peqquserlulluni iluanaarniarfiunngitsaq anguniarlugu aallarnigaq. Nunarsuarmi tamarmi 100 sinnerlugit immikkoortotaqarlutillu Berlinimi qullersaqarfeqarput peqquserlunnermut akiuiniarnerminni anguniagaliussaminnik piviusunnguergusu-ngaaraluarnermit.

Transparency International Greenland suliffeqarfiutillit, eqqartuussissuserisunik, inuiaqatigiinni aqutsisut allallu ammasumik ingerlatsisoqarnissaanut soqutiginnittut arlariit, 2011-mi aallarnersimavaat. 2015-mi Transparency International Greenland tamakkiisumik 'chapter'-inngorpoq Transparency Internationalip iluani. Siulersuisut kajummissutsimikkut sulisuupput, akissarsinertaqanngitsumik, Nuummi allaffeeralerlutik, peqquserlulluni iluanaarniarternernik akiuiniarnermik annertuunik ingerlassaqarnermik saniatigut ammasumik ingerlatsisoqartarnissanik annertusaaniarsaripput. Suliniutaannut ilaavoq paasiniaasoqassasoq inuiaqatigiinni misissueq-qissaarinikkut, soorlu peqquserlulluni iluanaarniarternerneq qanoq isumaqarfigineraat, paasiniaatitsinissaallumi tassungarpiaq tunngavoq.

ISUMASIUUT: Peqquserlulluni iluanaarniarneq *nammineq pissarsiaqaatiginarlugu pissaanermik atornerluinertut* nassuiarneqarpoq.

OQARIAASEQ UNA PILLUGU "PISSAANERMIK ATORNERLUINEQ"

Tatigineqarluni pissaanermik tunineqarnikuulluni atornerlullugu peqquserlunnikkut iluanaarniarfigilertarnera. Kalaallisut oqariaaseq una atornerlullugu "peqquserlulluni iluanaarniarneq" atornerluinertaanut. Nalunaarusiami oqariaaseq amerlanertigut atornerluinertaanut una atornerqarsimavoq "pissarsiaqaatiginarlugu pissaanermik atornerluineq". Paasiniaanermi akissuteqarsimasut amerlanerit kalaallisut akissuteqartarsimanagerat aallaavigalugu siulersuisut isumaqarlunnarput, ersarissaq oqaatigineqarsinnaasorlu pissaanermik atornerluisoqartarpoq peqquserlulluni iluanaarniapilunnerminngaanniik. Siulersuisut soorunami eqqummaariffigivaat nutserinerit taagueriaatsillu atornerqarsimasut inerniliinernut sunniuteqaqataanngitsoomavianngitsut. Nunani tamani taamaappoq, taamaakkaluaq siulersuisut naliliippat paasiniaanermi inerniliussat oqaatsitigut unammillernartoqaralutik peqquserluteqartarneq pillugu paasininniarissamat isiginneriaatsikkullu ineriartuiniarnikkut suliarinninniarnermi sakkussatsialaaluarsinnaasut.

SIULEQUTAA TUNULIAQUTARLU

Nunarsuarmi peqquserulluni iluanaarniarneq piujunnaarpat aamma Kalaallit Nunaanni nungussaaq. Anguniarnissaanut pissaanillit akisussaatinneqartarnissaat inuiaqatigiinnilu ammanerusumik ingerlatsisoqalernissaanik suliniutit tapersorneqarnissaat Transparency Internationalip innersuussutigai.

Inuiaqatigiinni qanorpiaq peqquserulluni iluanaarniarqartigisoqartarnersoq uuttorsinnaanngilarput. Peqquserulluni iluanaarniarneq isertortumik ingerlanneqartarpoq tamanulu ammasumik takuneqarsinnaanani. Taamaattumik toqqaannartumik pivisumik oqarsinnaanngilagut 'peqquserulluni iluanaarniarneq Kalaallit Nunaanni ima atugaatigaaq'. Peqquserulluni iluanaarniarneq "nammineq pissarsiaqatiginiarlugu pissaanermik atornerluinertut" Transparency Internationalimit nassuiarneqarpoq. Akiliilluni peqquserlutsinerinnaq pineqanngilaq, aammali eqqunngitsumik tunnissuteqartarneq, iluanaarutit naleqqutinngitsut soorlu qanitanik salliuutitsisarnerit. Suiassutsikkut immikkoortitsineq aamma peqquserulluni iluanaarniarnerusinnaavoq, asser-suutigalugu inuk atorfimmini pissaanilik pissaanini atornerlullugu kinguaassiuutitigut akiliuteqartitsiniarpat.

Peqquserulluni iluanaarniarneq Kalaallit Nunaanni qanoq atugaatigineri paasisaqarusukkutta, misissuisariaqarpugut ataqatigiissumillu sulisariaqarpugut. Global Corruption Barometer, Nunarsuarmi tamarmi peqquserulluni iluanaarniarnermut uuttuut, tassaavoq isumasuiveriaaseq nunani tamalaani atornerqartarpoq 2003-miilli Transparency Internationalimit ingerlanneqarsimasooq. Nunarsuaq tamakkerlugu inuit tusindtilikkaat peqquserulluni iluanaarniarnerit pissaanermillu atornerluisarnerit pillugit misilittakkatik isiginninertillu pillugit apersorneqarsimapput.

Misissuineq Kalaallit Nunaanni ingerlanneqaaqarpoq 2016-mi, nunattalu misissuiffigineqaaqqinnissaa sulissutigisimavarput. Qujanartumillu iluatsippoq, 2020-llu naanerani kalaallit innutaasut 700-t misissuinermit peqataapput, avannaaniit, kujataaniit, nunaqarfinniit illoqarfinniit peqataasoqarluni. Misissuineq tamat isumaannik takutitsinera naammagisimaarparput.

Global Corruption Barometerimi apeqqutit assigiissaakkat atornerqarput, taamaattumillu inernerit nunat assigiinngitsut akimorlugit sanillunneqarsinnaallutik. Kalaallit Nunaanni inerniliussat quppersakkami matumani allassimapput.

Kalaallit Nunaanni peqquserulluni iluanaarniarnerup pissaanermillu atuinerup annertussusaanik toqqaannartumik nalunaarsuinerunngilaq. Peqquserulluni iluanaarniarnerup qanoq annertutigineranik inuiaqatigiit misigisartagaanik isiginninnerannillu nalunaarsuinerulluni. Aammattaaq inuiaqatigiit isaanniit kikkut pissarsiaqatiginiarlugu pissaanermik atornerluisartuunersut erserpoq.

Ammattaaq 2016-mi inerniliussat 2020-mi inerniliussanut sanilliuissinnaaneri pingaaruteqarpoq, allanngortoqarsimansooq takuneqarsinnaalluni. Global Corruption Barometer 2016-mi ingerlanneqartumi apeqqutit taamanikkut atornerqartut 2020-mi atornerqartunut sanilliuissorneqarsinnaanngillat. Ataatsimullu isigalugu misissorneqartooq taannaalluni.

Qanoq peqquserulluni iluanaarniarqartigisarnera pillugu inuiaqatigiit isiginninnerat Transparency International Greenlandimut sakkussaavoq pingaarutilik.

Inuiaqatigiinni tamat oqartussaaqataaernerat tunngavigalugu naalakkersuisoqartillugu innuttaasunit tatigineqarneq pingaaruteqarpoq. Qinikkanut inuiaqatigiit sinnerlugit aalajangiisartunut tatiginninnissaaq pingaaruteqarpoq.

Peqatigiiffittut iliuusissiatinni suliniutitta ilaat tassaavoq nunatsinni peqquserulluni iluanaarniarneq pillugu atavartumik ilisimaqarnerulernissap qulakkeernissaa, soorlu Kalaallit Nunaanni misissuisoqarnissaanik suliniuteqarnikkut. Global Corruption Barometerimut peqataanerput anguniakkamut tassunga tapertuutaavoq pingaarutilik.

Inernerit suliatta ingerlateqqinnerani aaliangersaasartunillu attaveqarnitsigut atussamaarpagut, aamma qilanaareqarput inerniliussat oqallisiginissaannut.

Apersorneqartunut peqataasimasunut HS-Analysellu suleqataaerneranut qutsavigaagut. Tips- og Lotto, Grønlands-BANKEN Royal Greenlandilu aningaasatigut tapiinerannut qutsavigaagut.

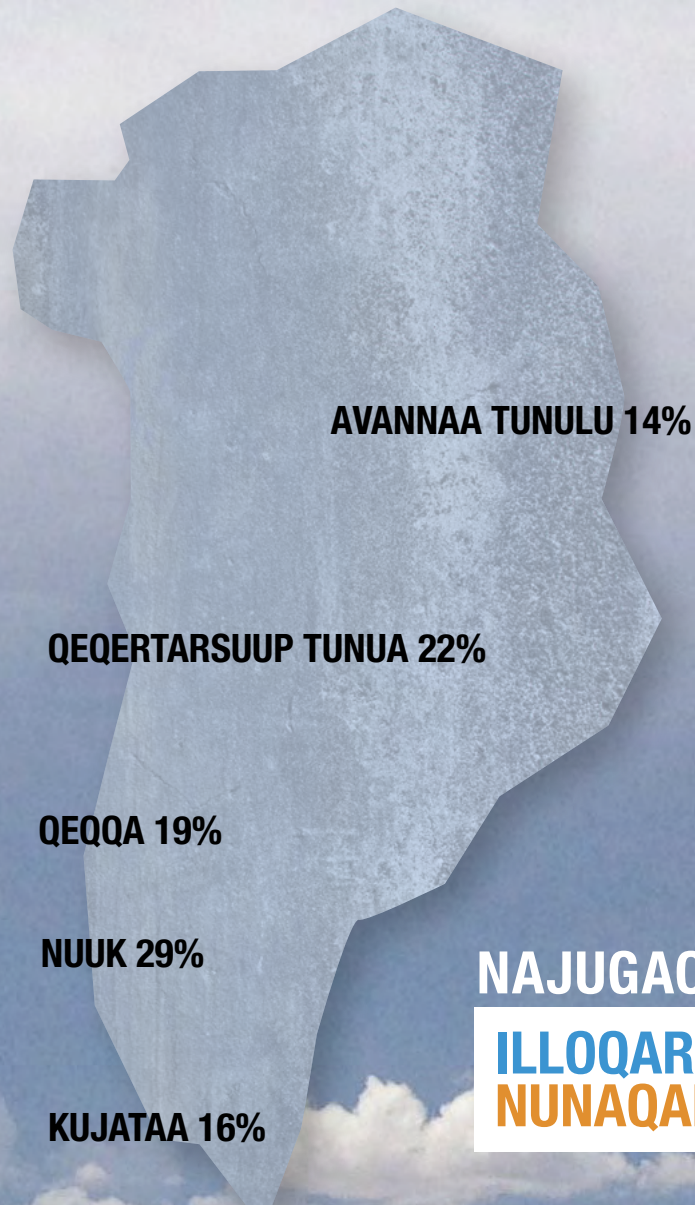
Atuarluarisi!

Siulersuisut sinnerlugit
Birita í Dali, siulittasooq

APERSORNEQARTUT

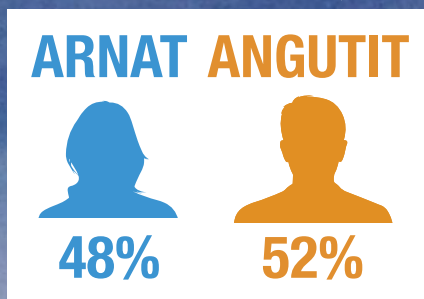
Misissuinermit oqarasuaatikkut apersuinerit **707**-t tunngaviupput Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni tunuliaquttat assigiinngitsut tamat isumaannik saqqummiisinnaangornitsinnut. Apeqquitiit Transparency Internationalip nunarsuaq tamakkerlugu misissuisarnerup pitsaassusaanut naapertuut-tumik suliaapput ataasiakkaanik naleqqussarneqarluni. Apersuinerit HS-Analysemit ingerlanneqarput oktoberi-novembari 2020-mi.

Apersorneqartuni tunuliaquttat assigiinngitsut amerlassusaat (angut/ arnaq, ukiut, illoqarfik/nunaqarfik, suliffik/inussutissarsiut) nuna tamakkerlugu inuit tunuliaqutaasa amerlassusaannut naleqqussagaavoq. Misissuinerup inernerit pillugit naleqquppoq oqassalluni, kalaallit inuiaqatigiit siammasissumik isumaat tamakkiisumik ilaatinneqartut. Kalaallisut danskisulluunniit apersorneqarnissaq toqqarneqarsinnaasimavoq. Apersorneqartut **90%**-it kalaallisut apersorneqassallutik toqqarsimavaat.

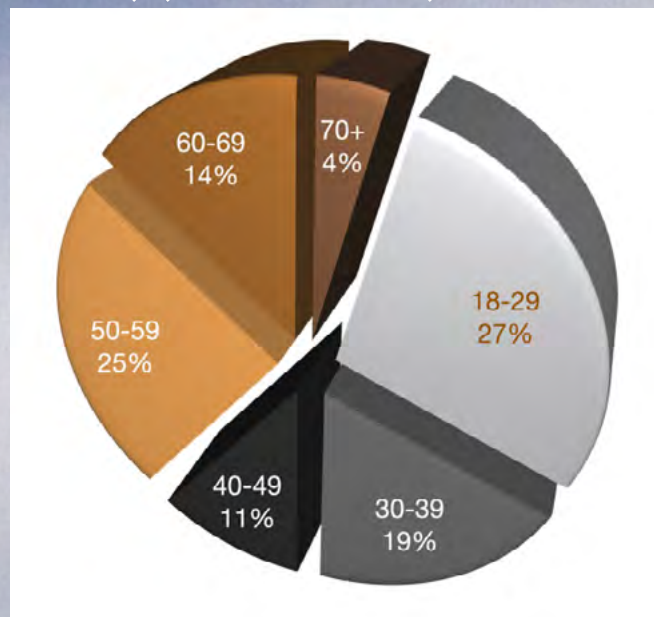

APERSORNEQARTUT TUNULIAQUTAAT TUNNGAVIGALUGIT AVINNEQARNERI

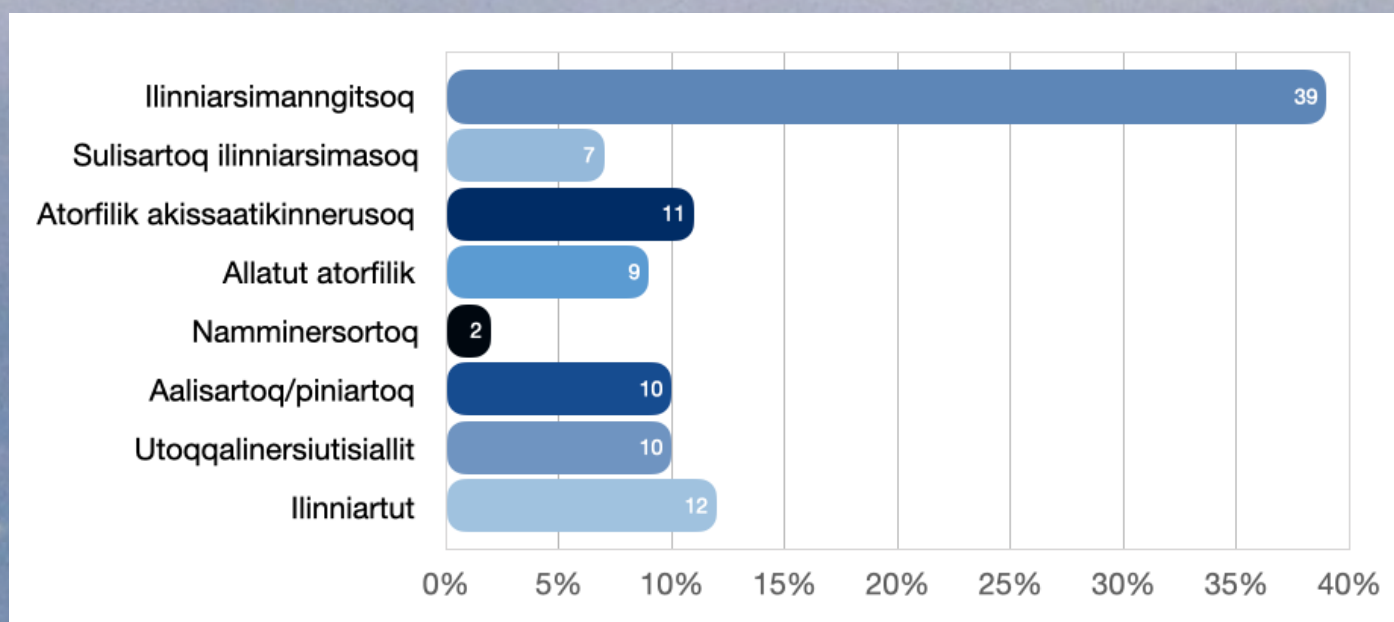
SUIAASSUSEQ

UTOQQAASSUSEQ

INUUTISSARSIUT

INERNILIUSSAT PINGAARNERIT:

KALAALLIT INUIAQATIGIIT QANOQ ISUMAQARPAT?

1.

AFFAAT

NUNATSINNI TAMAT OQARTUSSAAQATAANERAT NAAMMAGISIMAARPAAT

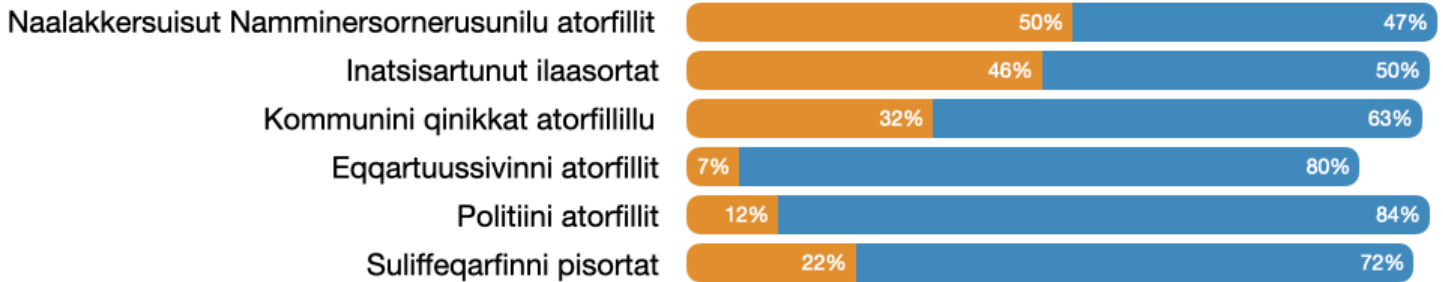
2.

AFFAAT

Naalackersuisut Inatsisartullu pitsaasumik naapertuilluartumillu sullissiniarnerat tatigerpiangikkunukku tatiginnginnerarpaat. 80 %-it eqqartuussivinnut politiinullu tatiginnipput

Tatiginngilakka/tatigerpiangilakka Tatigaakka

3.

APERSORNEQARTUT TALLIMAAGAANGATA PINGASUNGAJAAT

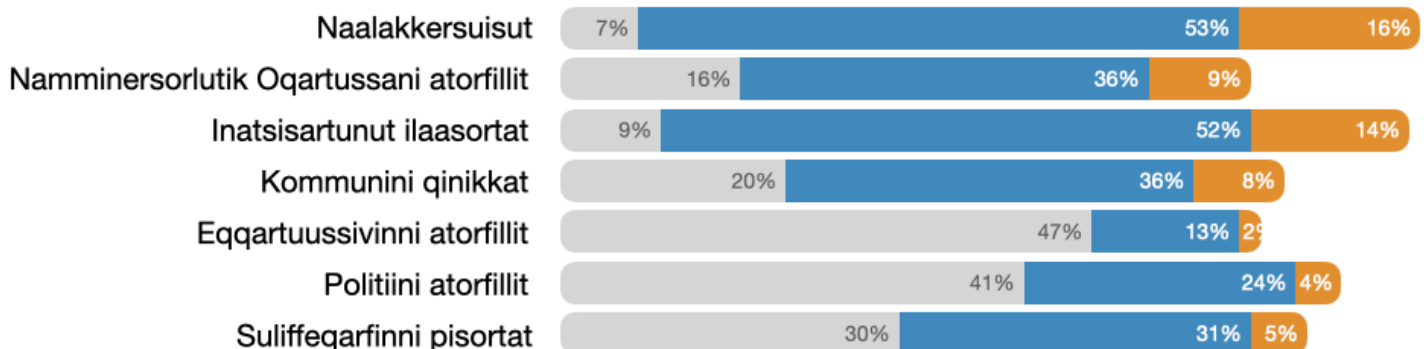
ISUMAQARPAT QINIKKAT ATORFILLILLU AKORNANNI PISSAANERMIK ATORNERLUINEQ AJORNARTORSIUUTERUJUSSUUSQ

4.

50%-IT

sinnerlugit isumaqarput Naalackersuisunut Inatsisartunullu ilaasortat ilaat pissaanermik atornerluisartut. 16%-it isumaqarput amerlanerit pissaanermik atornerluisartut

Taamaattoqanngilaq Ilaat Amerlanerit

5.

**60%-IT ISUMAQRPUT QINIKKAT ATORFILLILLU AKOR-
NANNI PISSAANERMIK ATORNERLUINEQ UKIUP KINGULLIUP
INGERLANERANI ANNERTUSISIMASOQ**

30 %-it isumaqarput nikissimangitsoq 10%-illu annikinnerulersimasorigaat

6.

70%-it

isumaqarput peqquserlulluni iluanaarniarnermik **KIKKULLUUNNIIT** akiuiniagataa-sinnaasut

88%-it

peqquserlulluni iluanaarniarnermik siumuigaluarunik nalunaaruteqar-nissamut **PISUSSAASUTUT** misigissallutik akipput

50%-it

inuiaqatitsinni peqquserlulluni iluanaarniarnermik kalerriineq **ATAAT-SIMUT ISIGALUGU AKUERISAASOQ** akipput. 40%-it akuerisaasorin-gikkaat

63%-it

pissaanermik atorerluinermik siumuissagaluarunik qanoq iliussallutik sumullu saaffiginnissallutik **NALUSSALLUGU** akipput

60%-it

partiimik qinigassangor-tittumilluunniit **PEQQUSERLULLUNI ILUANAARNIARNERMIK AKIUI-NIARUMASUMIK** qinersissallutik oqaatigaat

7.

AFFAAT ISUMAQRPUT
OQARTUSSAT PISSAANERMIK ATORNERLUINERMIK AKIUNIARNERAT AJORTOQ

8.

SOOQ PEQQUSERLULLUNI ILUANAARNIARNEQ NALUNAARUTIGINEQARNEQ AJORPA

28%-it

isumaqarput nalunaarutiginninnermut kingunissat **AARLEQQUTIGINEQARTUT**

25%-it

isumaqarput inuit **NALUSARAAT** peqquserlulluni iluanaarniarneg sumut nalunaarutigissallugu

21%-it

akipput inuit imminnut **ILISARISIMAVALLAARTUT**

9.

58%-it isumaqarput atorfimmini pissaanillit pissaanertik atorerlullugu kinguaassiutitigut killisamik qaangiikka-juttartut

58%

56%

10.

56%-it pisortani atorfilimmik pissaanermik atorerluilluni kinguaassiutitigut killisamik qaangiisimasumik misigisaqarsimanatik ilisarisimasamiilluunniit tusagaqarsimanatik akissuteqarput

INERNERIT

1. TAMAT OQARTUSSAAQATAANERANNIK NAMMAGISIMAARINNITTUT AMERLANERUSIMAPPUT

Apersorneqartut 56%-iisa Kalaallit Nunaanni tamat oqartussaaqataanerit iluaralugu akippit. Tassa imaappoq apersorneqartut affaat ataataarlugit tamat oqartussaaqataanerata pitsaanerunissaa kissaatigaat.

Ukiut tunngavigalugit apersorneqartut akissutaasa avinnerisa takutippaat tamat oqatussaanerannik inuusuttut naammagisimaarinninnerpaasut (65 %) utoqqaallu naammaginninnginnerpaallutik (44 %). Nikingassut ilinniartut soraarinninngornikullu akornanni annertuneruvoq, ilinniartummi akornanni iluarinnittut 67%-upput, soraarinninngornikullu akornanni 34%-iulluni.

Naammagisimaarinninnerup annertussusaa ilimasuutitut tunngassuteqarpat, taava inernerit tunngavigalugit oqaatigineqarsinnaavoq utoqqarnut sanilliullugu inuusuttut ilimasuutaat naammassineqartut misigikkajunnerusaraat. Inuusuttut utoqqarniit naatsorsuutikinnerunerannut imaluunniit utoqqaat naatsorsuutaat naammassineqarneq ajornerannut peqquteqarnerisok kisisitit tunngavigalugit oqaatigineqarsinnaanngilaq.

2. NAALAKKERSUISUNUT NAMMINERSORLUTILLU OQARTUSSANI SULISUNUT TATIGINNINNEQ ANNIKINNERAAVOQ

Innuttaasut sullissisunut assigiinngitsunut pitsaasumik naapertuilluartumillu sullissiniarnerannik qanoq tatiginnitsiginerlutik aperineqaramik, 47%-it Naalakkersuisut Namminersorlutillu oqartussani sulisut tatigikannerlugit tatigeqalugilluunniit akippit, 50%-illu tatiginninnatik tatigerpiarnagilluunniit akisut. Arnat angutiniit tatiginninnerupput angutinimi apersorneqartuni 43%-it tatiginnillutik akisimapput, arnani 51%-it tatiginnillutik akisut.

Inatsisiliortunut tunngatillugu inernerit tassunga assigupput, tassanimi apersorneqartuni 46%-it Inatsisartunut ilaasortat pitsaasumik naapertuilluartumillu sullissiniarnerannik tatigerpiarnagit tatiginagilluunniit akippit.

Kommunini qinikkanut atorfillinnullu tatiginninneq annertunearpaq, matumani 63%-it tatiginninnerarmata. Tatigineqarnerpaat tassaapput politiiit (84%), eqqartuussivinni atorfillit (80%) suliffeqarfinnilu pisortat (72%).

Sullissisunut qulaani allasimasunut apersorneqartuni inuusnerit tatiginninnerpaallutik.

Tatiginninneq misilittakkanut attuumassuteqarsinnaavoq, akisutillu tunngavigalugit oqartoqarsinnaalluni utoqqaat pakatsinermik misigisaqarnerusimasut kinguneranillu tatiginnikkunnaarlutik, annermik qinikkanut.

Tatiginninneruleqqinnissaq anguniarlugu neriorsuutit eqquuneqartariaqartut, ammanerusumik ingerlatsisoqartariaqartuq, aalajangiisarnerit ammasumik ingerlanneqartariaqartut minnerunngitsumillu innuttaasunillu peqataatitsineq annertusineqartariaqartuq TIG isumaqarpoq.

3. PISSAANERMIK ATORNERLUINEQ AJORNARTORSIUTAABOQ

Pissaanermik atornerluineq innuttaasut ajornartorsiutaasoraat. Apeqqummi "Qinikkat atorfillillu akornanni pissaanermik atornerluineq qanoq ajornartorsiutaatigisoraajuk?" apersorneqartuni 57%-it akippit ajornartorsiutaasoralugu (ajornartorsiutaasorujussuuvoq imaluunniit assut ajornartorsiutaavoq).

Suli tassani Transparency International Greenland annertunersuarmik peqqutissaqarnerperpoq uparuassallugu, qaqugukkat pissaanermik atornerluinermik taaneqarsinnaalertarnersok sakkullu suut iluaqutigalugit tamakkuninnga annikillisaasoqarsinnaassanersok.

4. KIKKUT PISSAANERMIK ATORNERLUIARPAT?

Misissueqqissaarnermi apeqqutinut pingaarnersanut ilaasup pisanganarpoq qanoq akineqarsimanissaata paasinissaa, tassa apersorneqartut isummerfissaannut ilaammat, immikkuutitaartut pissaanerminnik atornerluisarnerisut qassiussangatinneraat.

Naalakkersuisut Inatsisartullu assigiimmik isigineqarput. Ikit-suinnaat (7%-it 9%-illu) isumaqarput Naalakkersuisuni ilaasortat Inatsisartunullu ilaasortat pissaanermik atornerluineq ajortut. Apersorneqartut affaat sinnerlugit Naalakkersuisunut Inatsisartunullu ilaasortat ilaat pissaanermik atornerluisarsorivaat. 16%-it 14%-illu akippit Naalakkersuisunut Inatsisartunullu ilaasortat amerlanersaat pissarsiaqaatiginarlugu pissaanermik atornerluisarsoraat.

Kommunini qinikkat suliffeqarfinnilu pisortat tatigineqarnerulaarput, tassanimi apersorneqartut 20%-ii 30%-iilu isumaqarmata kommunini qinikkat suliffeqarfinnilu pisortaasut pissaanerminnik atornerluineq ajortut. Eqqartuussivinni atorfillit politiiillu tatigineqarnerpaapput, tassanimi apersorneqartut 41%-ii 47%-iilu isumaqarmata eqqartuussivinni atorfillit politiiillu pissaanerminnik atornerluineq ajortut.

Politikerit tutsuiginassuseqarnerulernissartik anguniartariaqaraat Transparency International Greenland isumaqarpoq. Pisullu ilaat pissaanermik atornerluinerunngikkaluarlutik ilaatigut taamatut isikkoqarsinnaasarni politikerit aamma isummerfigisariaqarpat. Pissaanermik atornerluisoqannginnerannik naqissusiinaraanni ammasumik periuseqarneq sakkussani pitsaanerpaavoq.

5. PISSAANERMIK ATORNERLUINEQ ANNERTUSISIMASORINEQARPOQ

Pissaanermik atornerluinerup ineriartorsimaneranut isummat ersarippit. Apersorneqartuni 60%-it qinikkat atorfillillu akornanni pissaanermik atornerluineq ukiut ingerlaneranni annertusisimasoraat.

30%-it pissaanermik atornerluineq ukiup ataatsip ingerlaneranni nikissimanninneraraat, apersorneqartuni 10 %-iinnaat pissaanermik atornerluineq ukiut ingerlaneranni annikinnerulersimasorinerarpaat.

Apersorneqartuni isorinninnerpaat tassaapput avannaani tunumilu innuttaasut, tassanimi peqataasut akornanni 68%-it 69%-illu pissaanermik atornerluineq ukiup kingulliup ingerlanerani annertusisimasorinerarpaat. Isorinninnginnerpaapput apersorneqartut Nuummersuut, tassanimi 51 %-iinnaat annertusisimasaat.

Pissaanermik atornerluinerup annertusisimasorineqarnera Transparency International Greenlandip ernumanartutut isigaa, annermik 'pissaanerup qitianiit' ungasilliarortilluni annertusisimaneranut isummat amerliartuinnartillugit.

Transparency International Greenlandip politikkerit aalajangersaateqarniartillutik ammanerusumik ingerlatsinissaannik immikut kaammattorusuppai. Taamaliornikkut pissaanermik atornerluinerup annikillisarinnissaa taamatullu pissaanermik atornerluisoqannginnissaa ersersinnissaa anguneqassalluni.

6. ILIUSEQARNISSAMUT ISUMAT

Kinaluunniit peqquserlulluni iluanaarneriarup akiorniarnanarup iliuuseqarsinnaasoq apersorneqartuni 70%-it isumaqataapput, 88%-itullu amerlatigisut peqquserlulluni iluanaaruartoqarneranik nalunaarinnissamut pisussaaffeqartutut misigissagaluarlutik isumaqataaffigaat.

Soqutiginaartuali aajuna amerlasuut (40%-it) peqquserlulluni iluanaarnermik nalunaarutiginninneq ataatsimut isigalugu inuiaqatigiinni akuerineqanngitsutut isigineqarneraraat, 60%-illu sinnerlugit naluneraraat qanoq iliussallutik sumulluunniit peqquserlulluni iluanaarnermik nalunaarutiginnittassanertutik.

Peqquserlulluni iluanaarnermik nalunaarutiginninneq sapiiserneruvoq, nalunaarutiginnissagaanni tatiginninneq toqqissimanagerlu pisariaqarput. Sammisalli oqaluserineqartalerinnissaa amerlasuuniillu iliuuseqarfigineqarusunnerata ersersinnissaa pinngitsoorani alloriarneruvoq.

Inuppasuut nalunaaruteqarusunnerat sumullu nalunaaruteqassallutik nalorninerat ajornartorsiuterujussuusoq, Transparency International Greenland isumaqarpoq. Nalunaaruteqartarnek akuerisaasutut isigineqalerinnissaanut sumullu peqquserlulluni iluanaarnermik nalunaarutarnissamik ersarisunik ilisimasaqalersitsinnissamut suliassarpassuaqarpoq. Qanoq peqquserlulluni iluanaarnermik nalunaarutigineqarsinnaaneri ersersinjarlugu sulissuteqarusuppugut.

7. OQARTUSSAT PISSAANERMIK ATORNERLUINERMIK AKIUNIARNERAT

Apersorneqartut affaat isumaqarput oqartussat pissaanermik atornerluinermik akiuniarnerat pitsaanngitsaq, 47%-tiisa akiuiniarnerat.

Amerlasuut pissaanermik atornerluisarnerit annertuninngorsorigaat akeraliani amerlanerit akiuniarnerup ingerlalluurtutut pitsaasutut nalilerat. Pissaanermik akiuniarnerup naammaginatutut isigineqarneranut suna tunngaviunersoq misissornissaanut pisutissaqarpoq.

Qanorpiq iliuuseqartoqartarnissamik, kinalu iliuuseqartarnissamik erseqqissaanissamik pisortat annertuumik suliassaqartut, Transparency International Greenland, isumaqarpoq.

8. PEQQUSERLULLUNI ILUANAARNIARNEQ NALUNAARUTIGINEQARNEQ AJORPA?

Apersorneqartut 707't pissaanermik atornerluineq pillugu nalunaarutiginnittoqartannginneranarup suut pequtaasimassanersut aperineqarput. Pingaarnertut pissutaatinneqartut pingasut saqqummerput. Nalunaarutiginninnermi kingunissat inunnit aarlerigineqarput (28%), sumut nalunaaruteqarnissamut ilisimasakinneq inuillu imminnut ilisarimavallaarnerat (21%).

Transparency International Greenland isumaqarpoq, Kalaallit Nunarpiat taamannak inisseqqasuusoq, ilami nunarput inoqarfinnut amerlasuunut agguloqqammat "inuit-imminnut-tamar-mik-ilisarimasunut", taammattumillu pisariaqartitsisoqarluni toqqissimanagerlutik saaffissaqarsinnaanissamut periarfissinneqarnissaaq, ileqqorluutilinnik apuussassaqarsimassagaanni. Tatiginninnermik pilersitsisoqartariaqarnera pisariaqarpoq, misigisoqartoqalissappat apuussaqaarneq ajunngitsuuusoq. Suliffeqarfii ataasiakkaat komunillu suleqatigiissutigalugu inunnik ataasiakkaanik inuinaallu akornanni suleqateqarnermik pilersitsiniarsinnaapput, inunnik ileqqorluuteqartunik apuussassaqartillutik akuerisamik nalunaaruartortarfusinnaasunik.

9. SUIAASSUTSIKKUT IMMIKKOORTITSINEQ AJORNARTORSIUTERUJUSSUUVUQ

Inuk atorfimmini pissaanermik atornerluilluni killissaminik qaangiisimasooq suaassutsikkut immikkoortiterisuuvooq. Suaassutsikkut immikkoortitsinerup annertussusaa paasiniarneraqarpoq apeqqutini marlunni: apersorneqartut aperineqarnermik qanoq akulikitsigisumik suaassutsikkut immikkoortitsineq pisarnerisooq 23%-iisa "akulikitsuaqqamik" pisarsorigaat, 35%-it "akulikitsumik" pisarneraallutik akisimapput. Suaassutsinut marlunnut avillugit misissuineri akissutaasimasut assigiinneqqaat. Arnani apersorneqartuni 68 %-it suaassutsikkut immikkoortitsineq akulikitsumik pisarsorineraraat, angutini apersorneqartuni 49%-iinnaat akulikitsumik pisarsorigaat. Apersorneqartuni inuusunnerit utoqqaanerillu amerlanerit akulikitsumik suaassutsikkut immikkoortitsisoqartarsorivaat. Illoqarfinnut sanilliullugu suaassutsikkut immikkortitsineq nunaqarfinni akulikinnerunnguatsiarpoq. Qanoq akulikitsigisumik pisortani atorfilimmit kinguaassuutitigut kifartuusseqquneqarneq misigineqarsimanersoq ilisimasarisamilluunniit tusarneqarsimanersoq aperineqarnermik 27%-it 'akulikitsumik', 'ilaannikkut' imaluunniit 'ataasiaq marloriarluunniit' -mik akipput.

Suaassutsikkut immikkoortitsisarnek oqallisigineqartariaqartoq, suliffeqarfiillu namminersortut taamatullu pisortanit pigineqartut piaarnerpaamik sulisunut politikkiminni suaassutsikkut immikkoortitsisarnerup pinaveersaartinneqarnissaa ilannguttariaqarpat Transparency International Greenland isumaqarpoq.

2016-MIIT 2020-P TUNGAANUT INERIARTORNEQ

Peqquserlulluni iluanaarniartarneq annikillisimangilaq. 2016-mi apersorneqartuni 48%-it ukiup ataatsip ingerlanerani peqquserlulluni iluanaarniartarneq annertusisimasorinerarlugu akipput. 2020-mi apersorneqartuni 60%-it peqquserlulluni iluanaarniartarneq ukiup ataatsip ingerlanerani annertusisimanerarlugu. Misissuinerili marluusuni apersorneqartut amerla-suut pissaanermik atornerluinerup ajorseriarsimasoralugu akipput.

Sullissisunut tatiginnineq 2016-mut sanilliullugu allangorsimavoq. Takussutissami ataaniittumi inuiaqatigiinnut sullissisunut eqimattanut pingaarutilinnut pissaanermik atornerluinerannik apersorneqartut isumaat takuneqarsinnaavoq eqimattanullu assigiingitsunut tatiginnineq sanilliunneqarsinnaallutik.

Tabeli: Apeqqummut qassit pissaanerminnik atornerluippat akissutit 2016-miit 2020-miillu. Procentinngorlugit.

	2016				2020			
	Taamaat-toqanngilaq	Ilaat	Amerlanerit	Naluara	Taamaat-toqanngilaq	Ilaat	Amerlanerit	Naluara
Naalakkersuisut	10	49	22	18	7	53	16	24
Inatsisartunut ilaasortat	11	48	14	25	9	52	14	25
Kommunini qinikkat					20	36	8	36
Politiit	20	43	11	26	41	24	4	31
Eqartuussivinni atorfillit	36	19	5	40	47	13	2	38
Suliffeqarfinni pisortaasut	13	50	16	21	30	31	5	34

Oqartussat peqquserlulluni iluanaarniarnernik akiuiniarnera pitsanngorsimangitsoq nalilerneqarpoq. 2016-mi apersorneqartut 60%-ii oqartussat pissaanermik atornerluineranut tunngatillugu iliuuseqarniarnera pitsaanngitsoq akipput. 2020-mi apersorneqartuni 50%-it assinganik akissuteqarput.

Iliuuseqarnissamat isummat. Kikkulluunniit peqquserlulluni iluanaarniartarnermut pissaanermillu atornerluisarnermut akiuiniqataasinnaasut inuiaqatitsinni ataatsimut isigalugu suli isumaqatigineqarpoq. 2016-mut sanilliukkaanni 2020-mi kikkulluunniit peqquserlulluni iluanaarniarnernik akiuiniqataasinnaanerannut isumaqataasut ikilerialaarsimapput. Taamatullu inuiaqatitsinni peqquserlulluni iluanaarniarneq pillugu nalunaaruteqarneq nalinginnaasumik akuerisaanerani isumaqataasut 2020-mi ikileriarsimapput. Tamanna ernumarpoq.

Isummamut isumaqataasut	2016	2020
Peqquserlulluni iluanaarniarnernik kikkulluunniit akiuiniqataasinnaapput	83%	70%
Inuiaqatitsinni peqquserlulluni iluanaarniarneq nalinginnaasumik akuerisaavoq	60%	50%
Peqquserlulluni iluanaarniarnernik siumuigaluaruma kalerriinissannut pisussaasutut misigissagaluarpunga	91%	88%
Peqquserlulluni iluanaarniarneq kalerriutissagaluarpara ulloq ataaseq naallugu eqqartuussivinni ilisimannittutut issiassagaluarumalunniit	85%	84%

Sooq peqquserlulluni iluanaarniarneq nalunaarutigineqarneq ajorpa. 2016-mi taamatullu 2020-mi misissuinerimi peqqutaasorineqarneppaaq tassaavoq 'nalunaaruteqarneki kingunissat ernumagineqarneri'. 2016-mi apersorneqartuni 10%-it isumaqarput atorfillit namminneerlutik peqquserlullutik iluanaarniaqataasartut, tamannalu 2020-mi 4%-iinnarmut apparsimalluni. Akissutitut periarfissaq 'Inuit imminnut ilisarimavallaarput' 2016-mi misissuinerimi ilaangilaq. Eqqarsar-nartorivaa 2016-mut sanilliukkaanni 2020-mi amerlanerungaatsiartut peqquserlulluni iluanaarniarneq sumut kalerriutigis-sallugu nalornissutigimmassuk.

	2016	2020
Kalerriutigigunikkut kingunissaat aarleqqutigaat	27%	28%
Atorfillit kalerriineqartussat namminneq peqquserlullutik iluanaarniartarput	20%	4%
Inuit naluat peqquserlulluni iluanaarniarneq sumut kalerriutigissallugu	6%	25%
Allannguutaanaviangilaq	4%	7%
Peqquserlulluni iluanaarniarneq nalinginnaasuuvoq/tamarmik taamaaliortut	3%	3%
Inuit imminnut ilisarimavallaarput	-	21%

MISISSUINEQ PILLUGU UAGUT ISUMARPAT

Ataani allassimasut immikkut ukkatarineqartussat Transparency International Greenlandip ersersinneqartariaqar-sorai: Naak apersorneqartut affaat sinnilaarlugit tamat oqar-tussaaqataanerata ingerlanneqarnera naammagisimaarne-raraluaaraat, politikerit pitsaasumik naapertuilluartumillu sullisiniareannut tatiginninneq annikippoq. Ammanerusumik ingerlatsineq innuttaasunillu peqataatitsineruneq pisaria-qarpoq innuttaasut tatiginnilerseqqissinnaaniarlugit.

- Pissaanermik atorneerluineq inuiaqatigiinni ajornatorsi-utaasorineqarpoq. Tamanna ilungersunartutut isigine-qartariaqarpoq. Pissaanermik atorneerluisoqarsinnaa-nera ukkatarineqartariaqarpoq – pisortani taamatullu namminersortuni.
- Ataatsimut isigalugu peqquserlulluni iluanaarniarnernik kalerriinissamut ammanerat pisussaasutullu misiginerat ajunngeqaaq. Amerlasuulli kalerriiniarlutik sumut saaf-figinnissallutik nalorninerat ernumanarpoq. Kalerriinis-samut periarfissat (sumut, kimut, qanoq) ilisimalluar-neqartariaqarput ilutigalugulu peqquserlulluni iluanaar-niarnernik kalerriineq allannguisarnera erseqqissarne-qartariaqarpoq.
- Nikassaalluni tiingaffiginninneq pissaanermik atorneer-luinerut pillugu apeqquut nutaajuvoq. Ajornatorsiutaane-rani akissutini erseerpoq. 58%-it akippuut inuk atorfi-mini pissaanilik akulikitsumik akulikitsuaqqamilluunniit pissaanermik atorneerluisartoq. Suiaassuseq tunnga-vigalugu nikassaanerup oqallisigineqartariaqarnera pingaaruteqarpoq aammalu pissuserissaarneq pillugu malittarisassani peqquserlullunilu iluanaarniartarnerup akiorniarnera pillugu politikkinu ilanngunneqartarnissaa.

MATUMANI MISISSUINEQ TUNNGAVIGALUGU TRANSPARENCY INTERNATIONAL GREENLANDIP INNERSUUSSUTIGAA

- Naalagaaffiit Peqatigiit peqquserlunnermut akiuineq pillugu isumaqatigiissutaa Nunatisnnut atuutsilersin-neqarnissaa
- Nunatsinni pissutsinik isornartoqartillugu oqaatilliso-qarsinnaaneranut periarfissat nukittuut saqqumisullu isorinnittullu illersorneqarnerunissaat suliffeqarfinit qulakkeerneqarnissaa
- Pisortani oqartussat suliffeqarfiillu peqquserlulluni iluanaarniartarneq akiorniarlugu politikiminnik sulisu-minnut saqqummiisalernissaa
- Peqquserlulluni iluanaarniartarneq pillugu sumilu oqaatillisoqarsinnaaneramik pisortaniit paasititsi-niaasoqarnissaa
- Suliffeqarfinni peqquserlulluni iluanaarniarnermut akiuineq pillugu politikkiortillutik nutarsaatillutillu suiaassuseq pillugu immikkoortitsisarneq immikkut ukkatarinninnissaa

Qinikkat tamarmik aalajangiigaangamik ammasumik ingerlatsinissaa eqqumaffigissagaat. Pissaanermik atorneerluinerup annikillisarinnissaa siunertaavoq, aammali qularnartoqannginnera ersersitsinissaa

Transparency International Greenland

info@transparency.gl

www.transparency.gl

Transparency International

www.transparency.org